

ΙΑΚΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΜΗΜΑ

▶ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ◀

▶ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ◀

▶ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ ◀

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ,
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ & ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΤΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ Ν. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΖΩΗ Α. ΜΠΑΡΜΠΑ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΕΛΤΣΟΥ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗ**

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2009

ΙΑΚΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ & ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ.
ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΤΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ Ν. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ζωή Α. Μπάρμπα

Βόλος, Φεβρουάριος 2009

*Στους γονείς μου,
Στέλιο και Κούλα
χάρη στους οποίους
φτάνω όλο και πιο ψηλά...*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
1. Εισαγωγικά	
1.1. Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεματικές και Προσεγγίσεις.....	5
1.2. Έρευνα και Μέθοδος στον Δήμο.....	16
2. Ιστορικό του Δήμου Ωραιοκάστρου.....	24
3. Δημοτική Επιχείρηση: Πορεία-Εξέλιξη-Ιστορική διαδρομή.....	27
3.1. Τροποποιήσεις της Δ.Ε.Τ.Α.Ω.....	30
3.2. ΔΗ.Κ.Ε.Ω.: Πορεία-Εξέλιξη-Ιστορική διαδρομή.....	35
4. Προγράμματα της ΔΗ.Κ.Ε.Ω.	
4.1 Προγράμματα που δεν βρίσκονται σε στάδιο υλοποίησης..	42
4.2 Προγράμματα υλοποιούμενα από την ΔΗ.Κ.Ε.Ω.....	44
5. Κοινωνική Πολιτική-Ανάπτυξη-Πολιτισμός: Μια θεωρητική επισκόπηση.....	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	60

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Ελευθερία Δέλτσου για την εποπτεία όλης της έρευνας και για την υπομονή και επιμονή της όλο αυτό το χρονικό διάστημα. Η καθοδήγηση, οι συμβουλές της και το θετικό πνεύμα της ήταν η κινητήριο δύναμή μου. Της οφείλω, όμως την ευγνωμοσύνη μου και για την συμβολή της κατά την διάρκεια των σπουδών μου, τόσο στο προπτυχιακό όσο και στο μεταπτυχιακό επίπεδο, διότι με εισήγαγε σε έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης, διεξοδικό και κυρίως ανθρωπολογικό.

Ακόμη ευχαριστώ την έτερη επιβλέπουσα καθηγήτρια Βασιλική Γιακουμάκη για τις καθοριστικές υποδείξεις της, κατά την συγγραφή της εργασίας, αλλά και το σύνολο των διδασκόντων του τμήματος για το επίπεδο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών που μου προσέφεραν. Οι γνώσεις που μου μετέδωσαν ήταν πολύτιμες.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους μου προσέφεραν το πλαίσιο για την διεξαγωγή της έρευνάς μου και κυρίως τον Δήμαρχο Ωραιοκάστρου Νικόλαο Μπάτο και τους στενούς του συνεργάτες για την πρακτική υποστήριξη της έρευνας με την πρόσβασή μου σε πηγές και αρχεία.

Ακόμη ευχαριστώ τον Πέτρο Αταμιάν για την κατανόησή του, ιδιαίτερα κατά τον τελευταίο χρόνο της προσπάθειάς μου, αλλά και για την ενθάρρυνση και την ηθική ενίσχυση που συνεχώς μου προσέφερε.

Τέλος, επειδή με αυτή την εργασία ολοκληρώνω τον κύκλο των μεταπτυχιακών μου σπουδών οφείλω ένα απέραντο και ξεχωριστό ευχαριστώ στους αγαπημένους μου γονείς και την αδερφή μου, για όλα όσα μου έχουν προσφέρει κατά την διάρκεια των σπουδών μου και όχι μόνο. Η δική τους «ματιά» είναι αυτή που συνεχώς με βελτιώνει...

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεματικές και Προσεννήσεις

Η «κατασκευή» της Ευρώπης και όλες οι διαδικασίες που την συνοδεύουν είναι ένα από τα ζητήματα που απασχόλησε τα τελευταία χρόνια αρκετούς, τόσο σε πολιτικό επίπεδο, όσο και σε ακαδημαϊκό. Τι συνεπάγεται η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποια η στάση των κρατών-μελών που την συνθέτουν; Τι μπορεί να σημαίνει η ύπαρξη διαφοροποιήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τι αντίκτυπο έχουν σε τοπικό επίπεδο; Πώς διαμορφώθηκε η «Ευρωπαϊκή Ιδέα» και ποια τα στοιχεία που την χαρακτηρίζουν; Τι θέματα αγγίζει σε τοπικό επίπεδο και πώς αυτά αντικατοπτρίζονται στις πολιτικές που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση; Είναι μερικές μόνο θεματικές, τις οποίες ορισμένοι ανθρωπολόγοι και όχι μόνο, ασχολούμενοι με την Ευρώπη και τις προεκτάσεις της, προσπάθησαν να αναλύσουν.

Αναδεικνύοντας τις ερμηνείες που δίνονται γύρω από την Ευρώπη και τους μηχανισμούς που την πλαισιώνουν, θα παρατηρήσουμε σημαντικές πτυχές που η ίδια φέρει. Οι πτυχές και οι παράμετροι έχουν αντίκτυπο στην πορεία των κρατών. Σημείο ανάλυσης στην παρούσα έρευνα αποτελούν τα προγράμματα που η Ευρωπαϊκή Ένωση χειρίζεται. Αυτά μέσω συγκεκριμένων μηχανισμών διοχετεύονται στην χώρα. Η σύσταση περιφερειών σε κάθε χώρα βοηθά την προώθηση προγραμμάτων και χρηματοδοτήσεων προς τους φορείς για την υλοποίησή τους. Τέτοιοι φορείς είναι και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.). Οι ΟΤΑ (δήμοι και κοινότητες) λαμβάνοντας τις ανάλογες χρηματοδοτήσεις από την Ε.Ε., μέσω των περιφερειών, υλοποιούν προγράμματα για τις τοπικές τους κοινωνίες. Με αυτό τον τρόπο η Τοπική Αυτοδιοίκηση παρεμβαίνει μέσω όλων αυτών στην διαμόρφωση των τοπικών συνθηκών. Το τρίπτυχο Ευρωπαϊκή

Ένωση-Περιφέρειες-Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι το επίκεντρο αυτής της έρευνας.

Αρκετές ανθρωπολογικές μελέτες κατέδειξαν την σημασία που αποδίδεται πλέον στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στους θεσμούς της, μεταξύ των οποίων το έργο των Bellier και Wilson (2000). Σημασία που πηγάζει από την επιρροή που ασκεί η ίδια, μέσω των πολιτικών της, στην πορεία των εθνικών κρατών. Μέσα από το έργο των Bellier και Wilson γίνεται αντιληπτός ο μεγάλος βαθμός απόκλισης που επικρατεί στις αντιλήψεις ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., σχετικά με τα θεσμικά όργανα και τις δραστηριότητες της Ένωσης. Για παράδειγμα, σε ορισμένες χώρες η Ε.Ε. φαντάζει ένα «γραφειοκρατικό τέρας» και σε άλλες πάλι ως ένας επιβραδυντικός παράγοντας που εμποδίζει την πρόοδο και την εξέλιξη εξαιτίας των θεσμών του. Ο Boissevain (1975) εξετάζει τις εθνικές και υπερεθνικές διαδικασίες στην Ευρώπη, διεξάγοντας μια θεωρητική συζήτηση για την ανθρωπολογία της Ευρώπης. Τονίζει την αντιφατική διάσταση που υπάρχει, αφενός την συγκέντρωση ισχύος στα κράτη που ενοποιούνται και βρίσκονται «υπό τον μανδύα» της Ε.Ε. και αφετέρου την εξασθένηση της αυτόνομης εξουσίας των κρατών. Επισημαίνει, ακόμα την έξαρση των ανθρωπολογικών μελετών στην Ευρώπη, υποστηρίζοντας ότι αυτό οφείλεται στην συνειδητοποίηση ότι η ανθρωπολογία είναι η επιστήμη όλου του ανθρώπινου γένους και όχι μόνο των πρωτόγονων.

Ο Shore (2000) στο έργο του, περιστρέφεται γύρω από την έννοια του πολιτισμού και τις πολιτικές που εφαρμόζονται στα πλαίσια της Ευρώπης. Επισημαίνει, δηλαδή, την σημασία που αποδίδεται από την δεκαετία του 1980 στην έννοια του πολιτισμού έτσι ώστε να επιτευχθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Επίσης, ο κοινωνιολόγος Wilson (2000), αναφέρεται σε ευρωπαϊκά προγράμματα και πρωτοβουλίες, αναδεικνύοντας τους τρόπους που αυτά αλληλεπιδρούν με βασικές έννοιες, όπως αυτές του έθνους-

κράτους και του πολιτισμού. Στην προσέγγισή του χρησιμοποιεί ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, αυτό της Βόρειας Ιρλανδίας.

Η δημιουργία της Ευρώπης συνοδεύεται από την εμφάνιση εννοιών και διαδικασιών με αποτέλεσμα σημαντικά ζητήματα να τίθενται σε νέα βάση συζητήσεων. Οι νέες θεματικές που αναδύονται με την «κατασκευή» της Ευρώπης επανακαθορίζουν μορφώματα εντός του ευρωπαϊκού χώρου, πολιτικές που ήδη ασκούνται και μηχανισμούς επιρροής που δρουν στα όριά της. Οι συζητήσεις, λοιπόν, που διεξάγονται επικεντρώνονται γύρω από προβληματικές, η καθεμία από τις οποίες, αποτελούν συνιστώσες της «Ευρωπαϊκής Ιδέας». Πώς, όμως, η «Ευρωπαϊκή Ιδέα» εμφανίζεται στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τι αντίκτυπο έχουν εντός των κρατών-μελών; Πώς υλοποιείται η «Ευρωπαϊκή Ιδέα» μέσα από τους μηχανισμούς της Ένωσης και πώς γίνεται αντιληπτή η διαδικασία της «Ευρωπαϊκοποίησης», που ξεκίνησε μέσα στα όρια της Ένωσης;

Το σύνολο των πολιτικών που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται στην Ε.Ε. έχουν ως κύριο άξονα την «Ευρωπαϊκή Ιδέα». Εντός των θεσμικών πλαισίων της Ευρώπης εμφανής είναι η εκστρατεία προώθησης και πραγμάτωσης της ιδέας αυτής. Σκοπός της ιδέας αυτής είναι ο μετασχηματισμός των εθνικών κρατών σε ενότητες μέσα στην Ευρώπη και η μεταλλαγή των πολιτών τους από εθνικά υποκείμενα που ήταν σε Ευρωπαίους πολίτες.

Οι σημασιοδοτήσεις και τα νοήματα που αποκτά η έννοια του «Ευρωπαϊκού», έχουν αντίκτυπο στο πλήθος των τοπικοτήτων που υπάρχουν στο ευρωπαϊκό έδαφος. Η δημιουργία της Ευρώπης μεταβάλλει την πορεία των πολιτών των εθνικών κρατών και οδηγεί σε ανακατατάξεις τα κράτη αυτά. Οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι ιθύνοντες της Ε.Ε. επιφέρουν ένα σύνολο μεταβολών εντός των ορίων της Ευρώπης. Το σύνολο των τοπικών χαρακτηριστικών βρίσκεται σε συνεχή διαμόρφωση και όλα τα στοιχεία που εισάγονται στις τοπικές κοινωνίες, μέσω των ευρωπαϊκών μηχανισμών, μεταβάλλουν την έννοια της τοπικότητας. Η Ε.Ε. (μηχανισμοί,

προγράμματα, θεσμοί, πολιτικές κτλ.) επιδρούν και διαμορφώνουν την έννοια του «τοπικού». Η εισαγωγή νέων μορφωμάτων στις τοπικές κοινωνίες μεταβάλλει τον τρόπο αντίληψης ορισμένων καταστάσεων, τόσο σε αυτούς που γίνονται αποδέκτες αυτής της επιρροής, όσο και σε όσους την «προωθούν».

Η Ε.Ε. αποκτώντας την δυναμική να κατευθύνει και να επισφραγίζει καταστάσεις, εξελίσσεται σε έναν μηχανισμό «παραμερισμού» των κρατικών πολιτικών. Άλλωστε, κατά τον McGrew (2003), η ίδια η Ένωση δεν παύει να αποτελεί παράδειγμα, καθώς αποφάσεις που λαμβάνονται από την πλειοψηφία μπορούν να επιβληθούν νόμιμα στα άλλα κράτη-μέλη, περιορίζοντας έτσι τη νόμιμη κυριαρχία τους. Απόρροια αυτών των πρακτικών είναι η εκ νέου διασαφήνιση εννοιών, όπως, για παράδειγμα, αυτής των ταυτοτήτων. Η διαδικασία της «Ευρωπαϊκοποίησης», όπως την εισάγουν οι Borneman και Fowler (1997), θέτει στο προσκήνιο ζητήματα που συνδέονται με την ταυτότητα των ομάδων και επανακαθορίζει βασικές αρχές, σχετιζόμενες με αυτήν.

Οι νέες νοηματοδοτήσεις που δημιουργεί η Ε.Ε επιτυγχάνονται μέσω των θεσμικών φορέων που την περιβάλλουν και των μηχανισμών που αυτοί χειρίζονται. Ο Shore (2000), αναφερόμενος σε αυτούς τους μηχανισμούς, αναδεικνύει την σημασία των πολιτικών τεχνολογιών, αλλά και των διαφόρων συμβόλων¹. Η Ε.Ε. μέσα από τις πρακτικές και τις στρατηγικές που ακολουθεί στοχεύει στην δημιουργία μιας «νέας συνείδησης». Ο ίδιος μάλιστα (1997) στη μελέτη του για την οπτικοακουστική πολιτική της Ε.Ε. αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι πολιτικές ελίτ χρησιμοποιούν την πολιτική ως ένα εργαλείο περιχαράκωσης των κοινωνικών ταυτοτήτων. Βάσει, όμως, της ευρωσκεπτικιστικής τάσης που τον

¹ Ως ένα τέτοιο σύμβολο μπορούμε να αναφέρουμε την τηλεόραση. Όπως επισημαίνει ο Shore (1997), για την ελίτ της Ε.Ε. η δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής τηλεόρασης διαμορφώνει τέτοιες συγκυρίες ώστε να δημιουργηθεί μια συλλογική Ευρωπαϊκή συναίσθηση, ενώ ταυτόχρονα προωθεί ένα προϋργιο ενάντια στις απειλητικές τάσεις της παγκοσμιοποίησης και της εμπορευματοποίησης που απειλούν να πνίξουν τις «ευρωπαϊκές αξίες» και τον «ευρωπαϊκό πολιτισμό».

διακρίνει δεν είναι εφικτό και αποτελεσματικό το σύνολο αυτών των πολιτικών. Από την άλλη, όπως υποστηρίζει η Μυρσίνη Ζορμπά - πολιτική επιστήμονας, ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ και υπέρμαχος της Ευρωπαϊκής Ιδέας-«η πολιτική οντότητα και αποτελεσματικότητα της Ε.Ε. προϋποθέτει μια ευρωπαϊκή ταυτότητα και έκφραση».

Μέσα από την εφαρμογή των διαφόρων πολιτικών, με την οποία τα όργανα της Ε.Ε. έχουν επιφορτιστεί, οι θεματικές που προκύπτουν είναι αρκετά ενδιαφέρουσες. Οι μηχανισμοί της Ε.Ε. με την λειτουργία που ασκούν και με τους σκοπούς που προωθούν, οδηγούν σε μια βαθύτερη ερμηνεία. Η δημιουργία ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού περιβάλλοντος που η Ένωση επιδιώκει, οδηγεί στην δημιουργία μιας κοινής αίσθησης του ανήκειν. Οι πολίτες αισθάνονται ότι είναι μέλη μιας ευρύτερης ομάδας με κοινά χαρακτηριστικά. Συνεπώς, οι παραπάνω μηχανισμοί δεν αποτελούν μόνο ισχυρά πολιτικά όργανα για την δημιουργία ενός «Ευρωπαϊκού» γίγνεσθαι, αλλά πολύ περισσότερο εξελίσσονται σε μηχανισμούς συναίσθησης. Η Ε.Ε. απεικονίζει τον εαυτό της ως «φύλακα του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος», «φρουρό των συνθηκών», «μηχανή της ευρωπαϊκής ενοποίησης» και ακόμη «μελλοντική κυβέρνηση της Ευρώπης σε αναμονή», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Shore (1997). Όμως εάν δεν συντρέξουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, όπως η ύπαρξη «ευρωπαϊκών ατόμων» ή «ευρωπαϊκού κοινού», τότε όλα τα παραπάνω θα είναι άνευ σημασίας και υλοποίησης.

Πώς όμως η χάραξη της Ευρωπαϊκής πολιτικής επηρεάζει και, κατά κάποιον τρόπο, καθορίζει την πορεία των εθνικών κρατών δίνοντας κατ' επέκτασιν την δική της διάσταση σε τοπικό επίπεδο; Τι αντίκτυπο έχει η άσκηση πολιτικής, που παράγεται-προκύπτει από τα όργανα της Ε.Ε., υλοποιούμενη μέσω των διαφόρων προγραμμάτων που εφαρμόζονται στις τοπικές κοινωνίες; Πώς τα εθνικά κράτη εκλαμβάνουν τις πρακτικές που η Ε.Ε. προωθεί και εν τέλει εισάγει στο εσωτερικό τους; Πολυάριθμες πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις της

Ε.Ε. έχουν αντίκτυπο εντός των κρατών. Το σύνολο αυτών των παρεμβάσεων πραγματοποιείται και τα αποτελέσματά τους είναι ορατά μέσα από τις δομές που η Ένωση έχει εγκαθιδρύσει στο εσωτερικό της. Σε όλη την πορεία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, από το 1951 οπότε και δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση Άνθρακα και Χάλυβα έως την σημερινή της μορφή, παρατηρούμε τόσο την υπογραφή πλήθος συνθηκών², όσο και την δημιουργία μηχανισμών στο εσωτερικό της, π.χ. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, Παγκόσμια Τράπεζα κ.α. Οι συνθήκες αυτές και οι μηχανισμοί, ενσωματώνουν πολιτικές που η ίδια η Ένωση ορίζει.

Για παράδειγμα, με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992 συστάθηκε η Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία συνήλθε για πρώτη φορά το 1994. Η Επιτροπή των Περιφερειών βάσει της μορφής και της λειτουργίας της δημιουργεί αυτές τις συνθήκες, ώστε τα εθνικά κράτη να δημιουργήσουν νέα μορφώματα στο έδαφός τους, τις περιφέρειες. Συνεπώς, ο παραπάνω μηχανισμός αποτελεί ένα από τα μέσα της Ε.Ε., δια του οποίου η ίδια παρεμβαίνει στην πορεία και στην εξέλιξη των εθνικών κρατών.

Έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το πλαίσιο μεταξύ Ε.Ε. και κρατών, η ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών είναι μια διαδικασία, η οποία φέρει τις κατευθυντήριες γραμμές που η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει. Η σύνταξη σχεδίων και προγραμμάτων από τους φορείς της Ένωσης έθεσε σε νέα βάση την πορεία των τοπικών κοινωνιών. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι πρωτοβουλίες ώθησαν στην δημιουργία των περιφερειών. Άρα, η άσκηση περιφερειακής

² Παρακάτω αναφέρονται οι Συνθήκες που έχουν υπογραφεί από την ίδρυση της Ε.Ε. έως και σήμερα και αποτελούν μετεξέλιξη στην σημερινή της μορφή. Το 1951 υπογράφεται η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα. Έξι χρόνια αργότερα, τον Μάρτιο του 1957 υπογράφεται η Συνθήκη της Ρώμης, με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Τον Φεβρουάριο του 1992 με την Συνθήκη του Μάαστριχτ αλλάζει η ονομασία της ΕΟΚ σε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Το 1997 υπογράφεται η Συνθήκη του Άμστερνταμ, το 2001 η Συνθήκη της Νίκαιας και τέλος το Δεκέμβριο του 2007 η Συνθήκη της Λισσαβόνας.

πολιτικής τίθεται τώρα στις προτεραιότητες της Ε.Ε., προκειμένου να επιτευχθεί η συνοχή, την οποία η ίδια «ευαγγελίζεται».

Όλες οι διακηρύξεις πηγάζουν από συγκεκριμένους φορείς, είτε θεσμικούς είτε αναπτυξιακούς. Ένας τέτοιος φορέας είναι και η Ε.Ε. με τους μηχανισμούς που την απαρτίζουν. Οι πρακτικές, λοιπόν, των φορέων αυτών σχετίζονται και έχουν ως κατεύθυνση κράτη, ομάδες ατόμων, άλλους φορείς κ.α. Συνεπώς για να επιτευχθούν όλα όσα η Ένωση καταρτίζει και σχεδιάζει, οφείλει να εφοδιαστεί με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό. Η διαχείριση των προγραμμάτων απαιτεί ένα σύνολο γνώσεων που θα είναι επαρκές και θα συμβάλλει στην υλοποίησή τους. Για αυτό η στελέχωσή τους γίνεται από άτομα που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις. Όσοι, δηλαδή βρίσκονται στο πεδίο των στρατηγικών και της μελέτης προγραμμάτων φέρουν ειδικές γνώσεις. Η έννοια του ειδικού, κατά τον Escobar (1995), προϋποθέτει την επιστημονική γνώση.

Επομένως, βασικός άξονας των προγραμμάτων, των πρωτοβουλιών και γενικότερα των πολιτικών που πηγάζουν από την Ε.Ε. είναι η ανάπτυξη. Η Ένωση με γνώμονα την ανάπτυξη προδιαγράφει τις πολιτικές της και καταρτίζει σχέδια. Ο όρος της ανάπτυξης είναι ο βασικός οδηγός με τον οποίο πορεύεται η Ε.Ε. Η έννοια της ανάπτυξης κάνει την εμφάνισή της στις απαρχές του δυτικού πολιτισμού. Η χρήση του όρου ανάπτυξη εδώ διαφοροποιείται από την έννοια σε επίπεδο οικονομικού χαρακτήρα, με την ευρεία έννοια του όρου «οικονομικός». Την μελετώ από διαφορετική οπτική. Στις προθέσεις μου είναι να προσεγγίσω τον λόγο για την ανάπτυξη στα πλαίσια πάντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή, όλο αυτό το σύστημα που αποτελείται, όπως υποστηρίζει ο Escobar (1995) από κανόνες και το οποίο διακρίνεται από σειρά διακηρύξεων που αναπαράγουν την έννοια της ανάπτυξης. Δεν σκοπεύω, επομένως, να μελετήσω την ανάπτυξη συνυφασμένη με οικονομικά μοντέλα. Ούτε έχω πρόθεση να εκθέσω οικονομικούς όρους και ερμηνείες. Πρόθεσή μου είναι να μελετήσω την ανάπτυξη,

αναδεικνύοντάς την σε κεντρικό στοιχείο στην όλη ανάλυση, δίνοντας μια θεώρηση περισσότερο ανθρωπολογική.

Αρκετοί είναι αυτοί που έχουν ασχοληθεί με την ανάπτυξη. Οι ερμηνείες και οι προσεγγίσεις διαφόρων μελετητών³ διαφέρουν. Για τον Wallerstein η ανάπτυξη μιας χώρας ισοδυναμεί με την υπανάπτυξη μιας άλλης και η αποτυχία των αναπτυξιακών προγραμμάτων σημαίνει την αποτυχία ολόκληρου του συστήματος. Επίσης, για τον Ικόνικοφ, όπως αναφέρει ο Βεργόπουλος (1989), η ανάπτυξη συνεπάγεται αποσύνδεση της εθνικής οικονομίας από το παγκόσμιο σύστημα και έτσι την συνδέει με ζητήματα εθνικισμού. Ακόμη, και για τον ίδιο τον Βεργόπουλο η ανάπτυξη αποτελεί «μια μικρή ατομική μεταβολή» και εξαρτάται από την λειτουργία της κοινωνίας, δηλαδή από το σύνολο των πρακτικών των ατόμων.

«Αρχικά η ιδέα της ανάπτυξης ταυτιζόταν με τις έννοιες της δυτικοποίησης, της εκβιομηχάνισης των κοινωνιών και της επέκτασης του συστήματος της καπιταλιστικής αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο. Αργότερα η ανάπτυξη προσεγγίστηκε μέσα από το πρίσμα της θεωρίας του παγκόσμιου συστήματος, οπότε και η διάκριση ανάμεσα σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες κοινωνίες εκφράστηκε ως διάκριση ανάμεσα στις χώρες του κέντρου, της ημι-περιφέρειας και της περιφέρειας, μέσω της λογικής εξάρτησης», αναφέρει η Δέλτσου (2000:231).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως φορέας, μέσω των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνει, «κατευθύνει» εμμέσως τις πολιτικές των κρατών που την συνθέτουν. Η ύπαρξη διαφόρων

³ Οι απόψεις των συγγραφέων που αναφέρονται σε αυτό το σημείο του κειμένου, αποτελούν μια «Σύνθεση συζητήσεων» στην οποία προχώρησε ο καθηγητής Κώστας Βεργόπουλος κατά το 3^ο FORUM των Δελφών που είχε ως θεματική «Κριτική και Εγκώμιο των Θεωριών Ανάπτυξης». Οι εισηγήσεις έγιναν από κορυφαίους επιστήμονες που έχουν ασχοληθεί με την έννοια της ανάπτυξης. Με το πέρας τους ο Κώστας Βεργόπουλος (1989) έκανε μια σύνθεσή τους συνθέτοντας βασικά σημεία της ανάλυσης. Αυτά τα σημεία παρουσιάζω εν τάχει σε αυτό το κομμάτι.

Ταμείων⁴ στο εσωτερικό της Ε.Ε. σε συνδυασμό με την δημιουργία Περιφερειών εντός των κρατών εγείρει ενδιαφέροντα ζητήματα. Σκοπός της Συνθήκης του Μάαστριχτ, όπως διατείνονται οι ιθύνοντες, είναι η «επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής». Οι χρηματοδοτήσεις, λοιπόν, που πηγάζουν από τα παραπάνω ταμεία, σε συνάρτηση με τα προγράμματα που η Ε.Ε. συντάσσει, αποβλέπουν προς την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Σύμφωνα, άλλωστε, με το Χατζηπαντελή (ΙΤΑ:2008), πολιτικό επιστήμονα, *«παράλληλα με τις προσπάθειες της Ε.Ε. για την συγκρότηση μιας συνεκτικής πολιτικής ανάπτυξης του ευρωπαϊκού εδάφους, εργώδης προσπάθεια καταβάλλεται για την συγκρότηση συντονισμένης πολιτικής στον τομέα της αστικής ανάπτυξης»*. Και συνεχίζει, *«οι νέες πρωτοβουλίες της Ε.Ε., προορίζονται για την υποστήριξη της αστικής ανάπτυξης στον ευρωπαϊκό χώρο, κυρίως μέσα από την ενίσχυση ειδικών ταμείων για την υλοποίηση στρατηγικών ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης»*.

Από την μια η Ε.Ε. προσπαθεί να παράξει για το ευρωπαϊκό έδαφος μια πολιτική που θα διακρίνεται από συνοχή και από αλληλένδετα στοιχεία ανάμεσα στα κράτη και ταυτόχρονα προωθεί την άσκηση πολιτικής σχετικά με την αστική ανάπτυξη. Η πολιτική της αστικής ανάπτυξης ενισχύεται κυρίως από την ύπαρξη ταμείων, τα οποία εκρέουν χρηματοδοτικά προγράμματα και επιχορηγήσεις προς τα κράτη. Το σύνολο αυτών των ενεργειών της Ένωσης στοχεύει στην ενδυνάμωση της αστικής ανάπτυξης.

Παρατηρούμε, επομένως, την μεγάλη σημασία που αποδίδεται στα οικονομικά μέσα που έχει στην διάθεσή της η Ένωση, για την υλοποίηση πρωτοβουλιών και προγραμμάτων. Όπως τονίζει ο

⁴ Η Ε.Ε. διαθέτει 4 Διαρθρωτικά Ταμεία. Χάρη σε αυτά χορηγεί χρηματοδοτικές ενισχύσεις. Τα Ταμεία αυτά είναι τα εξής: 1) το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), 2) το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), 3) το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΓΠΕ) και 4) το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ). Τα Ταμεία αυτά έχουν ως σκοπό να συνεπικουρούν τις διάφορες χώρες στην προσπάθειά τους να εκπληρώσουν τους στόχους που εκπροσωπούν και ενσωματώνονται στα πλαίσια της Ε.Ε.

Μαγούλιος (2006), «την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Οι πόροι αυτοί, σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί, αναμένεται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, να οδηγήσουν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών-μελών της Ε.Ε. και να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων και της παραγωγικότητας».

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο εμφανίζονται με νομοθετική ρύθμιση το 1995 οι Αναπτυξιακές εταιρείες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Σύμφωνα με το Μανώλη Τσαντάκη (2003), ο ρόλος των Αναπτυξιακών Εταιρειών αναπτύχθηκε ως δυναμική διαδικασία συσσώρευσης εμπειριών και σύγκλισης των τοπικών κοινωνικοοικονομικών δεδομένων με τις τάσεις, προσανατολισμούς και απαιτήσεις του ευρύτερου Περιφερειακού, εθνικού και Ευρωπαϊκού περιβάλλοντος. Συνεπώς βάσει των παραπάνω στοιχείων επέλεξα να μελετήσω και να έχω ως επίκεντρο στην έρευνά μου μια Αναπτυξιακή επιχείρηση. Αναπτυξιακή επιχείρηση, όμως που βρίσκεται υπό τον μανδύα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, λειτουργεί και δραστηριοποιείται κάτω από συγκεκριμένους αυτοδιοικητικούς θεσμούς. Με αυτό τον τρόπο θα αντιληφθούμε τους συσχετισμούς που υπάρχουν ανάμεσα σε αυτούς τους φορείς, της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την μια και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την άλλη.

Συγκεκριμένα, στις επόμενες ενότητες θα αναφερθώ στην Δημοτική Επιχείρηση του Δήμου Ωραιοκάστρου στο Νομό Θεσσαλονίκης. Αφού προηγηθεί μια εκτενής αναφορά στην ιστορική πορεία της Επιχείρησης, θα επικεντρωθώ στα προγράμματα που αυτή χειρίζεται. Η Δημοτική Επιχείρηση Ωραιοκάστρου (αρχικά Δ.Ε.Τ.Α.Ω.

και εν συνεχεία ΔΗ.Κ.Ε.Ω.⁵⁾ έχει αναλάβει την υποστήριξη προγραμμάτων, τα οποία προέρχονται και συνδέονται όχι μόνο με την κεντρική εξουσία, αλλά και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τον όρο κεντρική εξουσία αναφέρομαι στο κέντρο απ' όπου πηγάζει η άσκηση εξουσίας και αυτό δεν είναι άλλο από την εκάστοτε κυβέρνηση. Είναι όρος που χρησιμοποιείται συχνά στον προφορικό και γραπτό λόγο, κυρίως από αυτούς που απευθύνονται προς τα κυβερνητικά κλιμάκια (υπουργούς, κυβερνητικούς αξιωματούχους κτλ). Εκθέτοντας τους σκοπούς που η ίδια η Ένωση προωθεί και παρουσιάζοντας τα προγράμματα αυτά θα διερευνήσω ενδιαφέρουσες πτυχές.

Με τη συγκεκριμένη έρευνα, μέσα από την ανάλυση των προγραμμάτων, επιδιώκω να εντοπίσω και να αναδείξω τους σκοπούς και τους τρόπους υλοποίησής των. Προσπαθώ να αντλήσω τα ευρύτερα νοήματα που ενυπάρχουν πίσω από αυτά τα προγράμματα και τις πολιτικές που χρησιμοποιούνται. Άλλωστε σημαντικές παράμετροι αποτελούν τόσο η έννοια του τοπικού, όσο και οι μηχανισμοί της Ε.Ε. Μέσα από την ανάλυση που θα ακολουθήσει, αναδεικνύονται έννοιες που ενδεχομένως οι αρμόδιοι-«διαχειριστές» των προγραμμάτων αγνοούν. Όμως, στην ουσία αυτές οι έννοιες είναι οι κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής των υπό ανάλυση προγραμμάτων.

Ανακεφαλαιώνοντας το εισαγωγικό τμήμα της παρούσας εργασίας, εν συντομία αναφέρω το περιεχόμενο των ενοτήτων που ακολουθούν. Αρχικά προηγείται η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας εργασίας. Ακολουθεί ένα σύντομο ιστορικό του Δήμου Ωραιοκάστρου και στη συνέχεια το ιστορικό πλαίσιο και η εξέλιξη της Δημοτικής Επιχείρησης Ωραιοκάστρου. Τέλος αναλύονται τα

⁵ Τα αρχικά της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. παραπέμπουν στην Δημοτική Επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου και της ΔΗ.Κ.Ε.Ω. στην Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ωραιοκάστρου.

προγράμματα – υλοποιούμενα και μη – της επιχείρησης, σε σχέση με τα οποία εξάγονται ερμηνείες και συμπεράσματα.

1.2 Έρευνα και μέθοδος στον Δήμο

Στην ενότητα αυτή αναφέρομαι στις μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνάς μου. Περιγράφω τους τρόπους διεξαγωγής της έρευνας και βασικά θεωρητικό ζητήματα που ανακύπτουν από αυτήν. Αυτό που θα πρέπει εξαρχής να επισημάνω είναι ότι η έρευνα γίνεται στον τόπο από τον οποίο κατάγομαι και διαμένω. Η επιλογή, λοιπόν, του συγκεκριμένου Δήμου, του Δήμου Ωραιοκάστρου ήταν συνειδητή. Σε αυτή την περίπτωση η «ανθρωπολογία οίκοι», δηλαδή η «μελέτη ενός οικείου σε εμένα πολιτισμού και η ανάλυση κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων που ζουν στο ίδιο πλαίσιο με αυτό που εγώ κινούμαι, εγείρει σημαντικά μεθοδολογικά ζητήματα», όπως τονίζει και η Γκέφου-Μαδιανού (1999). Τα ζητήματα αυτά, τα οποία ρυθμίζουν την πορεία της έρευνας, τα διευκρινίζω και τα εκθέτω παρακάτω.

Ένα ακόμη ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι η κατεξοχήν έρευνα έγινε στον χώρο όπου εργάζομαι εδώ και 2 χρόνια. Η έρευνα βασίστηκε όχι μόνο στην άμεση παρατήρηση, αλλά και στις βιωματικές εμπειρίες με αποτέλεσμα την απόκτηση διεισδυτικής και πολυδιάστατης γνώσης. Έτσι, όπως τονίζει και η Γκέφου-Μαδιανού (1999) «η εθνογραφία απέκτησε το χαρακτήρα μιας μακρόχρονης, εντατικής επιτόπιας έρευνας που βασιζόταν κατά πολύ στην εμπειρία και διεξαγόταν σε ένα προδιαγεγραμμένο ως προς το χώρο πλαίσιο μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης». Εργαζόμενη στον Δήμο και συγκεκριμένα στο γραφείο Δημάρχου, είχα μια ενδιαφέρουσα επαφή με το αντικείμενο της έρευνας. Εδώ, ασφαλώς, η συμμετοχική παρατήρηση αποτελεί ένα οξύμωρο σχήμα, διότι ενώ συμμετέχω στην υπό διερεύνηση «ομάδα», ταυτόχρονα αποτελώ και παρατηρήτρια αυτής. Πέρα από αυτή την παρατήρηση

όμως, το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον καθώς την στιγμή που είμαι παρατηρήτρια, ταυτόχρονα είμαι και παρατηρούμενη και εργαζόμενη στον χώρο αυτό. Επομένως, στις δυο προηγούμενες ιδιότητες προστίθεται και ένας θεσμικός ρόλος που δεν είναι αμελητέος για το μεθοδολογικό σκέλος. Οι έννοιες, λοιπόν, της συμμετοχής και της παρατήρησης συγκρούονται και ενδεχομένως να προκύψει και ζήτημα ως προς την αντικειμενικότητα των πληροφοριών⁶.

Η χρονική διάρκεια της έρευνας ήταν περίπου ένας χρόνος και συγκεκριμένα η έναρξή της τοποθετείται το Νοέμβριο του 2007 και η ολοκλήρωσή της τον Οκτώβριο του 2008. Αυτό που πρέπει να αναφέρω είναι ότι, πέρα από την λήξη της έρευνας η εργασία μου συνεχιζόταν στον Δήμο. Οα πρέπει να αναφερθεί ότι στην έρευνά μου συνειδητά δεν ασχολούμαι με την «ουσιαστική καθημερινότητα» των κατοίκων του Δήμου, δηλαδή το κατά πόσο οι διακηρύξεις και όλα όσα εξαγγείλει ο Δήμος υλοποιούνται, από πλευράς κατοίκων. Και αυτό διότι θα διευρυνόταν αρκετά το πεδίο έρευνας και θα ανέκυπταν ερευνητικά ζητήματα, για τα οποία θα χρειαζόταν επιπλέον χρόνος για να διερευνηθούν.

Το αρχικό στάδιο της αναζήτησης περιελάμβανε αρχειακή κυρίως έρευνα. Έχοντας αποκτήσει πρόσβαση στο αρχείο του Δήμου, δικαίωμα που μου παραχώρησε ο Δήμαρχος, άντλησα σημαντικές πληροφορίες και στοιχεία, τα οποία βοήθησαν στην διεξαγωγή της. Αναζήτησα το αρχείο της Δημοτικής Επιχείρησης από την ίδρυσή της,

⁶ Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι ο ερευνητής είναι μέρος της ερευνητικής διαδικασίας και η παρουσία του επηρεάζει ενδεχομένως δεδομένα και καταστάσεις που παρατηρεί. Η παραπάνω επισήμανση αγγίζει και την γράφουσα, η οποία όπως προειπώθηκε είναι και παρατηρήτρια και «παρατηρούμενη». Συνεπώς αναφερόμενη σε καταστάσεις που αφορούν αυτούς που μελετώ-«τους άλλους» σκοπός μου είναι να προβάλλω μια πλήρως αντικειμενική εικόνα. Εδώ εισάγεται η έννοια της αυτοαναφορικότητας, καθώς παρατηρώντας τα υποκείμενα της έρευνας ορισμένες φορές διεισδύει το προσωπικό στοιχείο στην περιγραφή. Αναφέρομαι, δηλαδή στους παρατηρητές μου ή γενικότερα στα όσα μελετώ και συγχρόνως στην δική μου πορεία μέσα στο πεδίο έρευνας, που στην προκειμένη περίπτωση είναι ο Δήμος. Είναι φανερό, επομένως, η σύνδεση της ανθρωπολογίας οίκοι, όπου σημειωτέον εντάσσεται η έρευνά μου, με την έννοια της αυτοαναφορικότητας, όπως αυτή εμφανίζεται.

το 1995 έως και σήμερα. Συγκέντρωσα και μελέτησα αρκετά στοιχεία που ήταν άκρως διαφωτιστικά για την διεξαγωγή της έρευνας. Τα αρχεία περιελάμβαναν αποφάσεις των Διοικητικών Συμβουλίων της Επιχείρησης, αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και έγγραφα από υπηρεσιακούς φορείς, όπως από Υπουργεία, Περιφέρεια κ.α.⁷ Πέραν των αρχείων, αναζήτησα και βιβλιογραφικό υλικό σχετικά με το Ωραιόκαστρο, το οποίο όμως δεν είναι πλούσιο. Εκτός από την συγγραφή ενός βιβλίου⁸ από τον πρώην Πρόεδρο της Κοινότητας Ωραιόκαστρου δεν υπάρχουν άλλα κείμενα που να συνθέτουν την ιστορία του και να αποτελούν μαρτυρίες. Πλούσιο ήταν το υλικό που είναι αναρτημένο στον δικτυακό τόπο του Δήμου.

Το υλικό αυτό σχετίζεται με τομείς που αφορούν τον Δήμο. Στην ιστοσελίδα του και συγκεκριμένα στην αρχική σελίδα εμφανίζονται όλα τα τελευταία νέα του Δήμου. Σε ειδικό πλαίσιο υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με το προφίλ του δήμου, την διοικητική του διάρθρωση και τις υπηρεσίες που τον στελεχώνουν. Επίσης παρατίθενται στοιχεία ειδικά για συγκεκριμένα θέματα, όπως για τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, του περιβάλλοντος, του συμβουλίου νέων και του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ). Ακόμη εκτίθενται φωτογραφίες από την περιοχή του Ωραιόκαστρου

⁷ Όπως αναφέρουν οι Shore και Wright (1997) χειριζόμενοι την πολιτική ως ένα νέο ανθρωπολογικό πεδίο, σημαίνει ότι δεν εργαζόμαστε μόνο με διαφορετικά τοπία, αλλά επίσης με νέα είδη υλικών. Ανάμεσα στα πιο σημαντικά είναι τα πολιτικά έγγραφα. Υπάρχει μια μακρά ανθρωπολογική παράδοση της επεξεργασίας ιστορικών υλικών ως μια πλούσια πηγή εθνογραφικών δεδομένων. Παρόμοια προσέγγιση μπορεί να υπάρξει στην ανάλυση πολιτικών εγγράφων ως «πολιτισμικά κείμενα».

⁸ Το βιβλίο με τίτλο «Η Ιστορία του Ωραιόκαστρου» γράφηκε από τον πρώην Πρόεδρο της Κοινότητας Ωραιόκαστρου Αδάμ Τσακαλίδη τα έτη 1990-96 και εκδόθηκε τον Αύγουστο του 1998. Αντικείμενό του είναι η ιστορία του Ωραιόκαστρου από τα πρώτα χρόνια ίδρυσής του και η περίοδος που καλύπτει είναι από το 1922-1998. Το βιβλίο χωρίζεται σε 4 μέρη. Στο πρώτο μέρος ο συγγραφέας αναφέρεται στο Ωραιόκαστρο του 1922, στα ήθη και έθιμα και την ζωή των πρώτων χρόνων, στο δεύτερο μέρος περιγράφει το Ωραιόκαστρο κατά την στιγμή συγγραφής του έργου, το τρίτο μέρος πραγματεύεται την δωδεκαετία 1975-1986, όπου ο συγγραφέας διετέλεσε Πρόεδρος της Κοινότητας και τις προσωπικές εμπειρίες που αποκόμισε και το τελευταίο μέρος καλύπτει την δωδεκαετία 1987-1998 με αναφορές στους τότε Κοινοτάρχες.

και δίνονται τηλέφωνα και σύνδεσμοι, χρήσιμα για την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Ένα ιδιαίτερο ζήτημα στο οποίο πρέπει να αναφερθώ είναι αυτό του λόγου των κειμένων. Στη διάρκεια της έρευνας τα έγγραφα που εντόπισα αφορούσαν σε αρκετές θεματικές. Στα έγγραφα αυτά παρουσιάζονται στοιχεία που κατά κάποιον τρόπο αποτελούν διακηρύξεις αναφορικά με την υλοποίηση έργων. Ο λόγος, λοιπόν, των κειμένων σε τέτοιες περιπτώσεις έρευνας είναι ένα θέμα αρκετά σημαντικό. Οι διακηρύξεις που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση διαμορφώνουν ένα πεδίο συζητήσεων ως προς την μεθοδολογική προσέγγιση. Τα παραπάνω έγγραφα και οι διακηρύξεις συνιστούν ένα νέο υλικό μελέτης, αποτελούν δεδομένα που αναζητούν την ανθρωπολογική ανάλυση.

Το δεύτερο επίπεδο της έρευνας περιελάμβανε συζητήσεις με τον Δήμαρχο και τους στενούς του συνεργάτες, υπαλλήλους του Δήμου και της Δημοτικής Επιχείρησης, καθώς και εξωτερικούς συνεργάτες του Δήμου. Εδώ, λοιπόν συναντούμε ένα από τα πλεονεκτήματα της συμμετοχικής παρατήρησης, αυτό της μείωσης της αντιδραστικότητας, όπως το αναφέρει και η Γκέφου-Μαδιανού (1999). Η συμμετοχή του ερευνητή στην καθημερινή ζωή της υπό μελέτη ομάδας έχει σαν αποτέλεσμα ο βαθμός παρέμβασης του να είναι μικρός και ο ίδιος να θεωρείται λιγότερο «ξένος». Έτσι ο ανθρωπολόγος γίνεται αποδεκτός από τους πληροφορητές, οι οποίοι με την σειρά τους λησμονούν τον ρόλο του και την ταυτότητά του. «Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η συμμετοχική παρατήρηση δεν είναι απλώς μια έρευνα αλλά και ένα είδος διαντίδρασης ανάμεσα στον ανθρωπολόγο και στα μέλη της κοινότητας που μελετά» (Μαδιανού 1999:240). Σε αυτό το σημείο η τεχνική των συνεντεύξεων ήταν απαραίτητη.

Οι συνεντεύξεις αυτές είχαν τον χαρακτήρα μιας ανοιχτής συζήτησης στη βάση κατευθυνόμενων θεματικών που με ενδιέφεραν. Όπως αναφέρει ο Thompson (2002), «το πιο γνωστό

πρόβλημα παρουσιάζεται όταν οι πληροφορητές είναι δημόσια πρόσωπα». Οι χαλαρές όμως συζητήσεις απέτρεψαν κάτι τέτοιο. Περισσότερο δε όταν οι πληροφορητές όχι μόνο είναι δημόσια πρόσωπα, αλλά κατέχουν και κάποιες θέσεις ή αξιώματα. Έτσι ορισμένες φορές μπορεί να είναι δύσκολη η διαδικασία συλλογής πληροφοριών. Οι πληροφορητές ενδεχομένως να μην διευκολύνουν τις συνεντεύξεις και να μην συμβάλλουν στην εξέλιξη της έρευνας. Οι συγκεκριμένοι πληροφορητές με την στάση τους μπορεί να δημιουργούν προβλήματα κατά τη διεξαγωγή της έρευνας για λόγους που ίσως να είναι ευνόητοι. Οι απαντήσεις ή η διαφώτιση του ερευνητή με σημαντικές πληροφορίες για τον ίδιο μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα και στοιχεία που δεν πρέπει να δημοσιοποιηθούν εκ παραδρομής να βγουν στην επιφάνεια. Για αυτό το λόγο ορισμένες φορές η προσέγγιση πληροφορητών που είναι δημόσια πρόσωπα είναι δύσκολη, η στάση τους είναι «σκληρή» και η συνεργασία τους με ερευνητές δυσχερής.

Όλα αυτά έγιναν στο πλαίσιο της συμμετοχικής παρατήρησης. Η ταύτιση της έρευνας και της αναζήτησης με τον χώρο εργασίας ήταν καθοριστική. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια κατανόησα πράγματα, ερεύνησα καταστάσεις, παρατήρησα ενδιαφέρουσες πτυχές. Κάθε στιγμή που μου δινόταν η δυνατότητα αντλούσα πληροφορίες. Όχι μόνο εν ώρα εργασίας, αλλά και σε εξωτερικές μου επαφές. Σημειωτέον ότι στοιχεία αντλούσα από τους ίδιους πληροφορητές όχι μόνο στον χώρο εργασίας, αλλά και σε συναντήσεις μου μαζί τους σε διαφορετικό χώρο εκτός εργασίας, π.χ. σε κοινωνικές δραστηριότητες, τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπικά δρώμενα κλπ. Η μέθοδος αυτή διευκόλυνε την αναζήτησή μου, καθώς οι πληροφορητές δεν περιορίζονταν και δεν πιέζονταν από καταστάσεις. Η έρευνά μου, λοιπόν, βασίστηκε όχι μόνο στην άμεση παρατήρηση αλλά και στις βιωματικές μου εμπειρίες.

Κατά την διεξαγωγή της έρευνας, έτσι όπως περιγράφηκε παραπάνω, υπήρχαν πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα. Το

σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα ήταν η άμεση πρόσβαση που είχα στο αρχείο του Δήμου, συμπεριλαμβανομένου και του αρχείου της Δημοτικής Επιχείρησης. Το γεγονός ότι η πρόσβαση μου αυτή δεν συνοδεύτηκε από «γραφειοκρατικές» αγκυλώσεις ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό. Δεν χρειάστηκε η σύνταξη εγγράφων ή άλλων στοιχείων και διαδικασιών για να την αποκτήσω, όπως γίνεται συνήθως σε παρόμοιες περιπτώσεις.

Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί η άμεση επαφή που είχα με το πεδίο έρευνας. Όπως και προανέφερα, πεδίο έρευνας ήταν ο χώρος εργασίας. Η καθημερινή και συνεχής μου παραμονή εκεί ήταν αρκετά σημαντική. Ακόμη και σε στιγμές που εργαζόμουν και «δε σκεφτόμουν ανθρωπολογικά», υπήρξαν γεγονότα – ενδιαφέροντα για την πορεία της έρευνάς μου – που αναπόφευκτα τα έβλεπα με ανθρωπολογική ματιά και τα τοποθετούσα σε ένα πλαίσιο ανάλυσης. Συνειδητοποίησα έτσι και εμπειρικά ότι η «φυσική επαφή είναι κατά πολύ ανώτερη από τις πληροφορίες που μπορεί να πάρει ο ανθρωπολόγος από ένα «αμειβόμενο» ή «βαριεστημένο πληροφορητή» (Μαδιανού 1999:234).

Βέβαια ένα μειονέκτημα που θα πρέπει να αναφέρω σε αυτό το σημείο, είναι η δυσκολία που αντιμετώπισα ορισμένες φορές να αποστασιοποιηθώ από κάποια γεγονότα. Επιχειρούσα να κρατώ μια ουδέτερη στάση, όπως επίσης προσπαθούσα να έχω ταυτόχρονη απόσταση από τους πληροφορητές. Προσπαθούσα να αποφύγω την δημιουργία οποιασδήποτε άνισης σχέσης ανάμεσα σε εμένα και τις ιδιότητες που έφερα – ερευνήτρια/παρατηρήτρια/γράφουσα – και τα υπό παρατήρηση υποκείμενα της μελέτης-πληροφορητές. Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι οι πληροφορητές – εντός του Δήμου – ήταν άτομα με τα οποία συνεργαζόμουν σε καθημερινή βάση⁹.

⁹ Θεωρώ ότι κατάφερα να διατηρήσω αυτή τη στάση που όφειλα να έχω απέναντι στους πληροφορητές μου. Οι συγκυρίες και οι συνθήκες βέβαια ήταν τέτοιες ώστε ορισμένες φορές με εμπόδιζαν να έχω αυτή την ουδέτερη στάση. Έχοντας διαρκώς όμως στην σκέψη μου τον ρόλο που όφειλα να έχω και τον σκοπό για τον οποίο ήμουν εκεί, είμαι σε θέση να πω ότι τα κατάφερα.

Ορισμένες φορές, κατά την διάρκεια της όλης έρευνας, δεν είχα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αυτό διότι η εργασία μου τα πρωινά στον Δήμο και η συγγραφή της εργασίας, τις ώρες που δεν εργαζόμουν, ήταν κάποιες στιγμές πληκτική. Η συνεχής ενασχόληση με ένα συγκεκριμένο ζήτημα, παρόλο που τα περιβάλλοντα διαφοροποιούνται φέρει αρνητικά στοιχεία, καθώς το θέμα παραμένει το ίδιο. Αυτό ήταν μια αρνητική παράμετρος που με επηρέασε κάποιες στιγμές, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι επιθυμητές επιδόσεις στα χρονικά πλαίσια που έθετα.

Μια άλλη προβληματική πτυχή που αντιμετώπισα κατά την συγγραφή αυτής της εργασίας ήταν το γεγονός ότι καταστάσεις και πράγματα που τα θεώρησα δεδομένα δεν τα κατέγραφα. Η καθημερινή μου επαφή με αυτά με έκανε να θεωρήσω δεδομένα ακόμη και σημαντικά ζητήματα που έπρεπε να αναφερθούν για την ομαλή πορεία και την κατανόηση της έρευνας. Παρόλο αυτά υπήρξαν στιγμές που εγώ τα προσπέρασα και δεν τα κατέγραψα. Το αποτέλεσμα θα ήταν να στερήσω από την ανάλυση βασικά στοιχεία που θα οδηγούσαν στην διαμόρφωση μιας πλήρους εικόνας για τη συγκεκριμένη έρευνα, αλλά και την ευρύτερη θεματική που αναλύω. Όπως αναφέρει η Γκέφου-Μαδιανού (1999:280), «...τα άτομα ενδέχεται να μη μιλήσουν ποτέ στον ανθρωπολόγο για τα νοήματα αυτά, αφού συνήθως θεωρούν δεδομένο αυτό που κάνουν καθημερινά και δεν χρειάζεται να διακρίνουν και να αποσπάσουν το νόημα από την πράξη, πράγμα που ασφαλώς είναι υποχρεωμένος να κάνει ο ανθρωπολόγος για την ανάλυσή του».

Σε όλα τα παραπάνω, αυτό που με ενδιέφερε επίσης ήταν το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται η εργασία αυτή. Η ανθρωπολογική θεώρηση που την χαρακτηρίζει την προσανατολίζει σε ένα συγκεκριμένο αναγνωστικό κοινό. Έτσι «μια πρώτη ομάδα αναγνωστικού κοινού αποτελεί η επιστημονική κοινότητα των συναδέλφων ανθρωπολόγων». Όμως την εργασία μπορεί να την προσεγγίσει και ένα ευρύ κοινό, ακόμη και οι πληροφορητές της

έρευνας. Η ιδιαιτερότητα της συμμετοχικής παρατήρησης στην έρευνά μου, δεν συνεπάγεται την «ωραιοποίηση» όσων βίωσα. Το γεγονός ότι η εργασία θα αναγνωσθεί από τους φορείς του «επίσημου λόγου» δεν σημαίνει την απόκρυψη στοιχείων εκ μέρους μου ή την «τελειοποίηση» καταστάσεων, αλλά την κατά το δυνατό αποστασιοποιημένη αποτύπωση όλων των τεκμηρίων.

Όπως είναι προφανές το πεδίο της έρευνάς μου είναι ένας θεσμός ευρύτερα πολιτικός και συγκεκριμένα γραφειοκρατικός. Οι όροι αυτοί φέρουν σημασιολογικά ένα φορτίο αρκετά βαρύ. Σύμφωνα με τους Shore και Wright (1997), η πολιτική έχει γίνει κεντρική ιδέα και εργαλείο στην οργάνωση των σύγχρονων κοινωνιών. Συγκρούεται με πολλές πτυχές της ζωής, έτσι ώστε είναι αδύνατο να αγνοηθεί η επιρροή που ασκεί. Ακόμη περισσότερο η πολιτική διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα κατασκευάζουν τους εαυτούς τους ως υποκείμενα. Μέσω αυτής τα άτομα κατηγοριοποιούνται και αποκτούν κοινωνική θέση και ρόλους.

Όπως υποστηρίζει και ο Herzfeld (1998) η γραφειοκρατία και οι πολιτικοί θεσμοί είναι υπεράνω ανθρώπινης δράσης, τόσο πολιτικά όσο και ηθικά. Ο Marc Abeles (2000) ήταν ένας από αυτούς που διεξήγαγε έρευνα σε θεσμούς και συγκεκριμένα στα γραφεία της Ευρωπαϊκής επιτροπής. Η επαφή του με στελέχη και υπαλλήλους των υπηρεσιών ήταν διαφωτιστική για να αντιληφθεί κανείς την λειτουργία τέτοιων θεσμών.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ

Το Ωραιόκαστρο¹⁰ αποτελεί Δήμο του ευρύτερου πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης, ανήκει στη Β΄ Περιφέρεια και καταλαμβάνει έκταση 21.855 στρεμμάτων. Τοποθετείται Βορειοδυτικά της Θεσσαλονίκης και συμπεριλαμβάνει τους οικισμούς Ωραιοκάστρου, Γαλήνης, Παλαιοκάστρου και Αμφιθέας, καθώς και τις επεκτάσεις τους και συνορεύει με τους δήμους Μυγδονίας, Καλλιθέας, Εχεδώρου, Ευάσμου και Ευκαρπίας.

Ο Δήμος Ωραιοκάστρου, τα τελευταία χρόνια, αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς ως χώρος οικιστικής ανάπτυξης και επέκτασης του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης. Την τελευταία δεκαετία εμφανίζει ποσοστό αύξησης του πληθυσμού κατά 105%.

Σε μια δεκαετία ο πληθυσμός του Ωραιοκάστρου υπερδιπλασιάστηκε και από τους 5.500 κατοίκους που αριθμούσε ο δήμος, στην απογραφή του 2001 έφτασε να αριθμεί 11.896 περίπου κατοίκους. Σε κάθε περίπτωση ο πραγματικός πληθυσμός του Ωραιοκάστρου υπολογίζεται ότι ξεπερνά σήμερα τους 30.000 κατοίκους. Εκτός, όμως, από τον πληθυσμό υπερδιπλασιάζεται και η έκταση του Ωραιοκάστρου, καθώς με το νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, εντάχθηκε στο σχέδιο πόλης μια έκταση 4.217 στρεμμάτων.

Ταυτόχρονα με τις πιέσεις ανοικοδόμησης, στη νότια περιοχή βρίσκεται το Βιοτεχνικό Πάρκο Ωραιοκάστρου-Ευκαρπίας, όπου είναι εγκατεστημένες επιχειρηματικές και μεταποιητικές μονάδες χαμηλής κυρίως όχλησης.

Η περιοχή του Ωραιοκάστρου με το περιαστικό δάσος και το όμορφο φυσικό περιβάλλον, αξιοποιείται από τους κατοίκους του ευρύτερου πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης, ως χώρος αναψυχής.

¹⁰ Τα στοιχεία σε αυτή την ενότητα προέρχονται από την Οικονομοτεχνική Μελέτη Βιωσιμότητας, που συντάχθηκε προκειμένου να γίνει η μετατροπή της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. σε Δ.Η.Κ.Ε.Ω. Παρακάτω στην ενότητα που αφορά την Επιχείρηση θα αναλυθούν εκτενώς.

Στα όρια του Δήμου, στεγάζονται δημόσιες υπηρεσίες, εγκαταστάσεις κοινωνικής μέριμνας, σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πολιτιστικοί και αθλητικοί σύλλογοι.

Ιστορικά στοιχεία

Η ιστορία του Ωραιοκάστρου ξεκινά λίγο πριν και κυρίως από το 1922 με την εγκατάσταση στην περιοχή των πρώτων προσφύγων από τον Πόντο, διαδικασία που ολοκληρώθηκε το 1930. Η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων παραχώρησε στους Έλληνες πρόσφυγες του Πόντου γεωργικό κλήρο (1932) και αργότερα τα οικόπεδα (1939), σε μια συνολική έκταση 22.000 στρεμμάτων, που άρχιζε από το σημερινό Παλαιόκαστρο (τότε Νταούτ Μπαλή) και τελείωνε στις παρυφές του σημερινού οικισμού της Ασπρόβρυσης (τότε Ακ Μπουρνάρ). Οι πρώτοι κάτοικοι ασχολούνταν με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Το όνομα του νέου οικισμού υιοθετήθηκε από τη γενική συνέλευση των κατοίκων, σε ανάμνηση του «Ωραιοκάστρου», που υπήρχε ανάμεσα στα χωριά Χατς και Άγιος Φωκάς του Πόντου.

Η Κοινότητα Ωραιοκάστρου συστάθηκε το 1926. Ο Δήμος Ωραιοκάστρου από το 1995 αποτελεί την διοικητική μετεξέλιξη και συνέχεια της παλαιάς Κοινότητας. Σε μια αμφιθεατρική θέση και σε απόσταση 12 χιλιομέτρων από το κέντρο της Θεσσαλονίκης, ο Δήμος Ωραιοκάστρου περιλαμβάνει στα διοικητικά του όρια τους οικισμούς: Ωραιοκάστρου (έχει συγχωνευθεί με την Ασπρόβρυση, η οποία κατοικείται από το 1915 και μέχρι το 1981 ανήκε στην Κοινότητα Μελισσοχωρίου), Γαλήνης (1955), Παλαιοκάστρου (κατοικούνταν και πριν το 1923 από ντόπιους γηγενείς και βλάχους, μέχρι το 1926 υπαγόταν διοικητικά στη Νεοχωρούδα, το 1953-1955 αποτέλεσε ξεχωριστή Κοινότητα, οπότε συγχωνεύθηκε πάλι με την Κοινότητα Ωραιοκάστρου) και Αμφιθέας.

Ο Δήμος Ωραιοκάστρου ήταν η έδρα του Συμβουλίου Περιοχής της 5^{ης} Γεωγραφικής ενότητας του Ν. Θεσσαλονίκης, το οποίο, εκτός από το Δήμο Ωραιοκάστρου, αποτελούνταν από τις Κοινότητες Νεοχωρούδας, Πενταλόφου, Μεσαίου, Ν. Φιλαδέλφειας. Η περιοχή αυτή βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Ν. Θεσσαλονίκης. Προς βορρά τα όρια της περιοχής είναι τα όρια του Ν. Θεσσαλονίκης με το Ν. Κιλκίς. Νότια γειτνιάζει με το Πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης και το Δήμο Ν. Ιωνίας. Ο ορεινός όγκος «Μπάλτζας» ορίζει τα ανατολικά όρια.

3. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: Πορεία-Εξέλιξη- Ιστορική διαδρομή

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει λόγος για την Δημοτική Επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου (Δ.Ε.Τ.Α.Ω.). Θα παρακολουθήσουμε την πορεία και την εξέλιξή της από την ίδρυσή της μέχρι την μετατροπή της σε κοινωφελή επιχείρηση, την σημερινή ΔΗ.Κ.Ε.Ω. (Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ωραιοκάστρου). Θα αναφερθώ αναλυτικά στους λόγους ίδρυσης της επιχείρησης, στους στόχους που έχει θέσει να υλοποιήσει και γενικότερα στην μορφή και στο πλαίσιο δραστηριοποίησής της.

Την 1-1-1995, με την ανάληψη των καθηκόντων της νέας δημοτικής αρχής, το Ωραιοκάστρο από Κοινότητα μετατρέπεται σε Δήμο (ΦΕΚ 135/Α'/30.8.1994). Είναι η χρονιά κατά την οποία ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Π.Δ. 410/95, ΦΕΚ 231/Α') προβλέπει την σύσταση επιχειρήσεων από τους δήμους και τις κοινότητες. Όπως αναφέρει στον πρόλογο του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα του 1995, ο τότε Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απόστολος Τσοχατζόπουλος, *«με το νέο νομοθετικό πλαίσιο οι Ο.Τ.Α. αποκτούν νέες δυνατότητες για την εξασφάλιση περισσότερων και καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών. Αυτό επιτυγχάνεται με την κατοχύρωση της παρέμβασής τους στη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης, με τη θεσμική δυνατότητα χρηματοδότησης κοινωνικών υπηρεσιών, με τις συμβάσεις «αλληλεγγύης» μεταξύ των Ο.Τ.Α. και με το θεσμό των Συμβουλίων Περιοχής για την ενίσχυση της διακοινοτικής συνεργασίας και τον καλύτερο συντονισμό και προγραμματισμό των Αναπτυξιακών τους Προτεραιοτήτων».*

Αναλύοντας την παραπάνω εξαγγελία παρατηρούμε ότι, η κεντρική εξουσία μέσω των νομοθετικών πρωτοβουλιών που προωθούσε, είναι προφανές ότι έκανε προσπάθεια να δώσει κίνητρα

στους φορείς της Αυτοδιοίκησης έτσι ώστε αυτοί με τη σειρά τους να συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη. Με την ενίσχυσή τους, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) θα μπορούσαν να προσφέρουν αρκετά στους δημότες τους. Βάσει των κινήτρων και των χρηματοδοτήσεων που θα πήγαζαν από την κεντρική διοίκηση και θα κατευθύνονταν προς τους Ο.Τ.Α., οι δήμοι θα είχαν την δυνατότητα να ανταποκρίνονται στις συνθήκες των καιρών, δεδομένου του διαμορφωμένου ευρωπαϊκού πλαισίου, αλλά πολύ περισσότερο στις απαιτήσεις των δημοτών τους. Αποτελεσματικότερο σύστημα παροχής υπηρεσιών, αυξημένες κοινωνικές υπηρεσίες, ενίσχυση τοπικών θεσμών είναι κάποιοι από τους τομείς που θα εντάσσονταν στην αναπτυξιακή διαδικασία των περιοχών.

Βάσει, λοιπόν, του κώδικα ο νεοσύστατος Δήμος Ωραιοκάστρου ξεκίνησε την διαδικασία για την σύσταση Δημοτικής επιχείρησης. Στις 24 Ιανουαρίου 1995 συνήλθε σε τακτική συνεδρίαση το Δημοτικό Συμβούλιο Ωραιοκάστρου. Ένα από τα θέματα που το απασχόλησαν και ήταν στην ημερήσια διάταξη ήταν η «Σύσταση Δημοτικής Επιχείρησης Ωραιοκάστρου με την επωνυμία 'Δημοτική Επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου Δ.Ε.Τ.Α.Ω.'». Στους παρόντες του Συμβουλίου, διαβάστηκε πλήρης οικονομοτεχνική μελέτη¹¹ σχετικά με την σύσταση της επιχείρησης. Από την ανάγνωση και την επεξεργασία της μελέτης, διαπιστώθηκε ότι η επιχείρηση θα συνέβαλε με τέτοιο τρόπο ώστε ο Δήμος Ωραιοκάστρου να βελτιώσει και να οργανώσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον κοινωνικό-πολιτιστικό τομέα και στην ενημέρωση των κατοίκων του. Αφού αναλύθηκαν οι σκοποί και οι δραστηριότητές της επιχείρησης, έγινε σχετική συζήτηση και ψηφίστηκε ομόφωνα το καταστατικό της. Είναι εμφανής και χαρακτηριστική, εξάλλου, η επισήμανση της οικονομοτεχνικής

¹¹ Η αναγκαιότητα της οικονομοτεχνικής μελέτης ήταν προφανής. Όπως αναφέρει ο καθηγητής Μαγούλιος (2006) «για την αξιοποίηση των εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών κινήτρων εκ μέρους των επιχειρήσεων, αναγκαία προϋπόθεση είναι η σύνταξη και υποβολή οικονομοτεχνικής μελέτης».

μελέτης όσον αφορά την αναγκαιότητα ίδρυσης δημοτικών επιχειρήσεων, όχι μόνο ως πηγή εισροής οικονομικών στους Ο.Τ.Α., αλλά και ως εργαλεία που βοηθούν στην επίλυση πολλών γραφειοκρατικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι Ο.Τ.Α. μέσα από το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο.

Η Δημοτική Επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου ιδρύθηκε και λειτουργεί από το Σεπτέμβριο 1995, μετά από την δημοσίευση της σύστασής της στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως τον Απρίλιο του 1995 (ΦΕΚ 271/Β'/10.4.1995). Η επιχείρηση ήταν αμιγής Δημοτική και αποτελούσε Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, το οποίο διεπόταν από τους κανόνες ιδιωτικής οικονομίας¹². Η επιχείρηση διοικούνταν από Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από πέντε έως έντεκα μέλη, τα οποία ορίστηκαν από το Δημοτικό Συμβούλιο και έδρα της ήταν ασφαλώς ο Δήμος Ωραιοκάστρου. Γενικοί σκοποί της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. ήταν η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ως στόχο είχαν την αναβάθμιση τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτιστικό επίπεδο, καθώς επίσης και η πληροφόρηση των κατοίκων και η παροχή συμβουλών στα ζητήματα που τους αφορούσαν. Ακόμη ο σχεδιασμός, η μελέτη και η υλοποίηση έργων υποδομής που θα συνέβαλαν στην άσκηση δραστηριοτήτων πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης ήταν στους στόχους της επιχείρησης.

Μέσα από την επιχείρηση επιτυγχανόταν η προώθηση διαφόρων «πολιτιστικών προϊόντων», που αναδείκνυαν την τοπικότητα. Ακόμη στους σκοπούς της συγκαταλέγονταν η ορθολογική εκμετάλλευση της δημοτικής περιουσίας και η

¹² Ο όρος κανόνες ιδιωτικής οικονομίας ενδεχομένως ξαφνιάζει και η ανάγνωση του μεταθέτει την σκέψη και την ανάλυση σε οικονομικές έννοιες. Ο τεχνικός σύμβουλος, όμως του Δήμου που ασχολήθηκε με την σύσταση της επιχείρησης ήταν σαφής στην εξήγηση αυτού του όρου. Όπως μου είπε, η επιχείρηση με αυτή την μορφή της επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευελιξία και αποτελεσματικότητα ως προς τους στόχους που έχει θέσει. Δεν αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, όπως είναι ο Δήμος ή ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου ή ακόμη και το Κ.Α.Π.Η., αλλά Ιδιωτικού Δικαίου με μεγαλύτερη απόδοση στις δραστηριότητές της. Εάν επρόκειτο για Ανώνυμη Εταιρεία σίγουρα σκοπός της θα ήταν η μεγιστοποίηση των κερδών της.

αξιοποίηση Ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Τέλος ο σχεδιασμός, η μελέτη και η υλοποίηση έργων και παρεμβάσεων στα δίκτυα υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, οδοποιία), καθώς και έργων υψηλής τεχνολογίας αναφέρονταν στους σκοπούς της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. Είναι κάποια από τα ζητήματα που θα αναλυθούν παρακάτω.

3.1 Τροποποιήσεις της Δ.Ε.Τ.Α.Ω.

Από τον Σεπτέμβριο του 1995 και μετά από τις αντίστοιχες αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, η επιχείρηση άρχισε να δέχεται σειρά τροποποιήσεων¹³ που αφορούσαν τόσο τους σκοπούς της, όσο και την σύνθεση των Διοικητικών της Συμβουλίων. Αρχικά, τον Αύγουστο του 1995 στο ΦΕΚ (701/Β'/9.8.1995) δημοσιεύτηκε η πρώτη τροποποίηση της επιχείρησης που αφορούσε την αλλαγή του Διοικητικού Συμβουλίου. Έτσι, ενώ έως τότε το Διοικητικό Συμβούλιο της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. αποτελούνταν από 5 μέλη, με την τροποποίηση το Συμβούλιο έγινε 7μελές, απαρτιζόμενο από τον Δήμαρχο ως Πρόεδρο, 4 δημοτικούς συμβούλους, 1 εκπρόσωπο κοινωνικού φορέα της περιοχής και 1 δημότη.

Τον Σεπτέμβριο του 1996, με την έκδοση αντίστοιχου Φ.Ε.Κ. (838/Β'/11.9.1996) οι σκοποί της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. υφίστανται τροποποίηση. Πέραν των προαναφερομένων σκοπών, που η επιχείρηση έθεσε, εμφανίζεται η ανάληψη κατασκευαστικών δραστηριοτήτων, η στήριξη και υποβοήθηση του Δήμου στο αναπτυξιακό του έργο, όπως επίσης και η συγκέντρωση (είσπραξη) και διαχείριση τοπικών εσόδων. Ακόμη προστίθενται η ίδρυση γραφείου τελετών και μνημοσύνων και η διαχείριση-εκμετάλλευση των κοιμητηρίων, η συνδιοργάνωση και λειτουργία με άλλους φορείς

¹³ Σε κάθε τροποποίηση που υπέστη η επιχείρηση αναφέρω τους λόγους που ήταν αναγκαίο το σύνολο των τροποποιήσεων. Το συμπέρασμα είναι ότι σε κάθε νέα τροποποίηση προστίθενται νέοι σκοποί. Δεν γνωρίζω όμως κατά πόσο αυτό βοήθησε στην ανέλιξη της Δημοτικής Επιχείρησης ή ήταν απλά μια μόνο προσθήκη στόχων και κατευθύνσεων.

ή ιδιώτες προγραμμάτων κατάρτισης. Τέλος, η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα διοικητικά, αναπτυξιακά, νομικά, οικονομικά, τεχνικά και υψηλής τεχνολογίας για την υποστήριξη και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τόσο του Δήμου, όσο και των επαγγελματιών του Ωραιοκάστρου, για τη διαχείριση και εκμετάλλευση: πολιτιστικών κέντρων, βιβλιοθηκών, χώρων αναψυχής, βρεφονηπιακών κέντρων, αθλητικών κέντρων και των κυλικείων τους, κέντρων ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.), κέντρων αρωγής υγείας, κοινωνικής μέριμνας κ.λ.π.

Τον Μάρτιο του 1999 (ΦΕΚ 221/Β'/15.3.1999) έγινε και η τρίτη τροποποίηση στους σκοπούς της επιχείρησης. Πρόκειται για τροποποίηση που αφορούσε περισσότερο τον «κοινωνικό» χαρακτήρα της επιχείρησης. Συγκεκριμένα και πέραν όλων των άλλων συγκαταλέγονται η παροχή υπηρεσιών προληπτικής ιατρικής και πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στους δημότες, η παροχή υπηρεσιών υγείας σε άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα τρίτης ηλικίας, μαθητές, αθλητές και σε άτομα άλλων κοινωνικών ομάδων, η παροχή υπηρεσιών κατ'οίκον φροντίδας παιδιών και η φροντίδα και παρακολούθηση κατ'οίκον ατόμων τρίτης ηλικίας.

Η τελευταία τροποποίηση που υπέστη η Δημοτική Επιχείρηση ήταν τον Αύγουστο του 2003 (ΦΕΚ 1090/Β'/5.8.2003) με την αλλαγή του Διοικητικού Συμβουλίου από 7μελές που ήταν σε 11μελές, με 7 αιρετούς εκπροσώπους του Δήμου, 1 εκπρόσωπο κοινωνικού φορέα της περιοχής, 2 δημότες ή κατοίκους του δήμου και 1 εκπρόσωπο των εργαζομένων.

Η τροποποίηση, η οποία στην ουσία αποτελεί μετατροπή, ήταν τον Αύγουστο του 2007 (ΦΕΚ 1552/Β'/17.8.2007), όπου η Δημοτική Επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου μετατράπηκε σε Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ωραιοκάστρου (ΔΗ.Κ.Ε.Ω.). Η νέα μορφή της επιχείρησης και όλα όσα την συνόδευσαν θα αναλυθούν σε επόμενη ενότητα.

Η ίδρυση της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. υπαγορευόταν τόσο από τα πλεονεκτήματα που προσέφερε το νομικό πλαίσιο στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για επιχειρηματική δραστηριότητα, όσο και από την επιτακτική ανάγκη για παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα κοινωνικά προβλήματα των κατοίκων και στα ζητήματα της ενημέρωσης και του πολιτισμού. Οι λόγοι για τους οποίους προτάθηκε η σύσταση της επιχείρησης, ήταν η αποτελεσματικότερη λειτουργία και ορθολογική οργάνωση των υπηρεσιών που προσέφερε ο Δήμος Ωραιοκάστρου στον πολιτισμό, όπως επίσης και η ορθολογική οργάνωση της κοινωνικής παρέμβασης. Ακόμη η κάλυψη δραστηριοτήτων, για τις οποίες δεν παρατηρόταν έντονο ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα ενίσχυσε την πρόταση για την σύστασή της.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό, ότι το νομοθετικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε έδινε την δυνατότητα στους δήμους να αναλάβουν πρωτοβουλίες επιχειρηματικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα το νομικό πλαίσιο, εντός του οποίου οι Ο.Τ.Α. είχαν την δυνατότητα ίδρυσης επιχειρήσεων δημιουργούσε τις συνθήκες για ανάπτυξη δράσεων σε τομείς που αφορούσαν την τοπική κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό οι Ο.Τ.Α. κατέφευγαν σε παρεμβάσεις πάνω σε ζητήματα που σχετίζονταν με την ποιότητα ζωής των δημοτών. Ως εκ τούτου, η ίδρυση της επιχείρησης «επιβαλλόταν», κατά κάποιον τρόπο, από τις συγκυρίες που επικρατούσαν στην τοπική κοινωνία και λειτουργούσε συμπληρωματικά σε πρωτοβουλίες και δράσεις που αναλάμβανε να υλοποιήσει ο ιδιωτικός τομέας. Πολλές φορές μάλιστα ανέλαβε πρωτοβουλίες σε τομείς όπου παρατηρόταν απουσία δράσεων από τους ιδιώτες (για παράδειγμα η υλοποίηση έργων υποδομής, η συντήρηση κοινόχρηστων χώρων και σχολικών κτιρίων κλπ.).

Ο συντονισμός και η τόνωση του ενδιαφέροντος για εθελοντική προσφορά των κατοίκων καθιστούσαν επιβεβλημένη την ίδρυση της Δ.Ε.Τ.Α.Ω., έτσι ώστε να μην εκλείψουν αυτά τα στοιχεία. Ακόμη σημαντικό κίνητρο αποτελούσε η δημιουργία θέσεων

απασχόλησης. Σύμφωνα με την διακήρυξη της επιχείρησης, μέσω της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. και των εσόδων που αυτή θα επέφερε, θα ήταν άμεση η βελτίωση του εξοπλισμού και των παρεχομένων υπηρεσιών, όπως επίσης θα πολλαπλασιάζονταν οι επενδύσεις κοινωνικής παρέμβασης και πολιτιστικής δημιουργίας, καθώς και η εκτέλεση κοινωφελών έργων. Η επιχείρηση, ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου θα είχε μεγαλύτερη ευελιξία, παραγωγικότητα και αποδοτικότητα σε σχέση με άλλες υπηρεσίες και φορείς που εκτελούσαν έργα. Λόγω της άρτιας οργάνωσής της και αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους της επιστήμης θα είχε σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε σχέση με πολλές ιδιωτικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν σε αυτούς τους τομείς.

Η Δ.Ε.Τ.Α.Ω. ανέλαβε πλήθος δραστηριοτήτων μεταξύ των οποίων ήταν η λειτουργία παιδικού σταθμού, η έκδοση περιοδικού τύπου και η οργάνωση και υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ακόμη, η λειτουργία πολιτιστικού κέντρου με τμήματα μουσικής και εικαστικών, η λειτουργία αναψυκτηρίων και κυλικίων στους αθλητικούς χώρους. Η επιχείρηση δραστηριοποιόταν σε επενδύσεις στον τομέα του πολιτισμού και του αθλητισμού και προσανατολιζόταν στην εκτέλεση δημοτικών δημοσίων έργων που συμπεριλαμβάνονταν στο τεχνικό πρόγραμμα που κατάρτιζε ο Δήμος. Ακόμη στις δραστηριότητες που ανέπτυξε ήταν και η ανάληψη εργασιών, που σκοπό είχαν την τεχνολογική αναβάθμιση του Δήμου, όσον αφορά μελέτες οργάνωσης, προμήθειες συστημάτων υψηλής τεχνολογίας, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών κτλ.

Όπως προαναφέρθηκε στις τροποποιήσεις, η επιχείρηση διοικούταν από Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο οριζόταν από το Δημοτικό Συμβούλιο Ωραιοκάστρου. Το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης αποτελούνταν από τους ακόλουθους: αιρετούς εκπροσώπους του Δήμου, δηλαδή δημοτικούς συμβούλους, έναν εκπρόσωπο κοινωνικού φορέα της περιοχής, στην προκειμένη

περίπτωση από τον αθλητικό χώρο και συγκεκριμένα από τον Μορφωτικό Αθλητικό Πολιτιστικό Όμιλο (Μ.Α.Π.Ο.) ΚΕΡΑΥΝΟ Ωραιοκάστρου, έναν όμιλο με αρκετές παρεμβάσεις στα τοπικά δρώμενα, από δημότες ή κατοίκους του Δήμου που είχαν πείρα ή γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο της επιχείρησης, αλλά και έναν εκπρόσωπο των εργαζομένων, όταν η επιχείρηση απασχολούσε περισσότερους από 20 εργαζομένους. Λόγω των τροποποιήσεων που υπέστη η επιχείρηση, η σύνθεση του Δ.Σ. επηρεαζόταν από τις αλλαγές. Έτσι ενώ στην αρχή το Συμβούλιο ήταν 5μελές, αργότερα γίνεται 7μελές και μετέπειτα 11μελές, όπως εξακολουθεί να είναι μέχρι σήμερα.

Οι πόροι της επιχείρησης προέρχονταν από ένα αρχικό κεφάλαιο από τον Δήμο, καθώς επίσης και από την εξασφάλιση κοινωνικών πόρων από συγκεκριμένα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και από έσοδα από την υλοποίηση προγραμμάτων του Δήμου, εισφορές χρήσεων των παρεχομένων υπηρεσιών και έσοδα από επιδοτήσεις, δωρεές και κληρονομίες. Οι χρηματοδοτήσεις και τα ενισχυτικά προγράμματα που παρέχει η Ε.Ε. κατευθύνονται σε συγκεκριμένες δράσεις. Μέσω αυτών των πιστώσεων επιδιώκεται η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαφόρων έργων. Εν προκειμένω, η Δημοτική επιχείρηση που μελετώ λάμβανε και συνεχίζει να λαμβάνει χρηματοδοτήσεις από την Ένωση για την λειτουργία δομών κοινωνικής φροντίδας¹⁴. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές καταλήγουν στην επιχείρηση, μέσω της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία διενεργεί τους απαραίτητους ελέγχους και γενικότερα κινεί όλη την διαδικασία.

Με την σύσταση και την λειτουργία της Δ.Ε.Τ.Α.Ω. ασχολήθηκαν τόσο άτομα που είχαν κάποια αυτοδιοικητική εμπειρία, όσο και άτομα που ασχολούνταν με τα κοινά για πρώτη φορά. Έτσι

¹⁴ Οι δομές κοινωνικής φροντίδας που λειτουργούν στον Δήμο Ωραιοκάστρου, υπό την επίβλεψη της επιχείρησης είναι η Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας, ο Παιδικός Σταθμός και το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Στα επόμενα κεφάλαια το καθένα θα αναλυθεί διεξοδικά.

τα πρώτα Διοικητικά Συμβούλια πλαισιώνονταν από μέλη της τότε δημοτικής αρχής. Την επιχείρηση, στο αρχικό της στάδιο, στελέχωναν αιρετοί εκπρόσωποι του Δήμου (σε επίπεδο πλειοψηφίας και μειοψηφίας). Ενώ λοιπόν, υπήρχε η δυνατότητα συμμετοχής στο Διοικητικό συμβούλιο ατόμων που δεν είχαν αναμειχθεί με τα κοινά, παρόλο αυτά τα συμβούλια πλαισιώνονταν από μέλη της τότε δημοτικής αρχής. Αυτό βέβαια οριζόταν από τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, απλά εδώ επισημαίνεται η αντιδιαστολή που υπάρχει.

3.2 ΔΗ.Κ.Ε.Ω.:Πορεία-Εξέλιξη-Ιστορική διαδρομή

Στην ενότητα αυτή μελετώ την Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ωραιοκάστρου (ΔΗ.Κ.Ε.Ω.). Τι αλλάζει με την μετατροπή της εταιρείας και με τον κοινωφελή χαρακτήρα που αποκτά; Ποιοι είναι εκ νέου οι σκοποί και οι στόχοι της επιχείρησης και σε ποιους τομείς αναλαμβάνει δράσεις; Πώς κινείται η επιχείρηση μέσα στα ευρωπαϊκά πλαίσια που έχουν διαμορφωθεί; Είναι μερικά από τα ζητήματα που τίθενται παρακάτω. Και σε αυτή την ενότητα, αλλά και στην προηγούμενη, το χρήσιμο και διαφωτιστικό, για την πορεία της έρευνας, υλικό αντλήθηκε από το αρχείο του Δήμου Ωραιοκάστρου και της Δημοτικής Επιχείρησης, καθώς επίσης και από πληροφορίες ατόμων που ασχολήθηκαν με την επιχείρηση.

Έντεκα χρόνια αργότερα, δηλαδή το 2006 διαμορφώθηκε ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων με το Νόμο 3463/2006. Με το νέο κώδικα οι επιτρεπόμενες μορφές των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α. είναι είτε Δημοτικές ή κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις, είτε Ανώνυμες εταιρείες. Ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων προβλέπει την ίδρυση Ανωνύμων εταιρειών στους Ο.Τ.Α.¹⁵ Με οικονομοτεχνική

¹⁵ Όπως, σαφέστατα, ορίζεται στο άρθρο 252 του Νόμου 3463/2006, οι εταιρείες αυτές λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 2190/1920, που είναι ο Θεσμικός Νόμος των Ανωνύμων εταιρειών.

μελέτη¹⁶ που συντάχθηκε, προτείνεται η προσαρμογή των καταστατικών σκοπών της Δημοτικής Επιχείρησης Τοπικής Ανάπτυξης Ωραιοκάστρου, σύμφωνα με το άρθρο 269 του Νόμου 3463/2006, προς τις προβλέψεις του άρθρου 254 του ίδιου Νόμου, και η μετατροπή της σε Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Ωραιοκάστρου (ΔΗ.Κ.Ε.Ω.). Βάσει, λοιπόν, του νέου κώδικα έγινε η μετατροπή της επιχείρησης.

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και συγκεκριμένα το άρθρο 254 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, δίνει την δυνατότητα σύστασης δημοτικών ή κοινοτικών κοινωφελών επιχειρήσεων, με σκοπό την οργάνωση λειτουργιών ή δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεδόμενων με τις αρμοδιότητες του Δήμου, που αναφέρονται στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος, την οργάνωση δημοτικής συγκοινωνίας και την εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής.

Η αναγκαιότητα ίδρυσης της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης Ωραιοκάστρου διαφαινόταν από τις δυνατότητες που παρέχονταν και την αξιοποίηση των ευκαιριών που δημιουργούνταν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη με την αξιοποίηση σχετικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων. Για την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην προοπτική της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης, σύμφωνα με την συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για το συντονισμό των περιφερειακών πολιτικών των κρατών-μελών, αλλά και χρηματοδοτικές παρεμβάσεις σε συγκεκριμένες περιοχές.

Τα βασικά μέσα δια των οποίων διοχετεύονται οι χρηματοδοτήσεις είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο

¹⁶ Ισχύει ότι αναφέρθηκε παραπάνω για την οικονομοτεχνική μελέτη.

Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (FEOGA), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, το Νέο Κοινωνικό Μέσο Παρέμβασης και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Στα πλαίσια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.) και του Δ' Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), σημαντικές χρηματοδοτήσεις προορίζονται μέσω των διαρθρωτικών Ταμείων και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Ποιοι είναι αυτοί, όμως, οι φορείς που θα καταφέρουν επαρκώς και ικανοποιητικά να διαχειριστούν τον όγκο των χρηματοδοτήσεων που καταφθάνουν στις τοπικές κοινωνίες; Σύμφωνα με το περιεχόμενο της οικονομοτεχνικής μελέτης οι δήμοι, οι κοινότητες και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση έχουν την δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις χρηματοδοτήσεις αυτές για τοπικές παρεμβάσεις, εφόσον διαθέτουν την αναγκαία προετοιμασία και ετοιμότητα καθώς και εκείνους τους ευέλικτους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς που θα τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις σχεδιασμού, κατάρτισης, υλοποίησης και ελέγχου των προγραμμάτων. Χρήσιμος μηχανισμός προς την κατεύθυνση αυτή αναδεικνύονται οι δημοτικές και κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις.

Η αλματώδης ανάπτυξη και η οικιστική επέκταση του Δήμου Ωραιοκάστρου έχουν δημιουργήσει και δημιουργούν συνεχώς νέες ανάγκες σε υποδομές και παρεμβάσεις για την εξυπηρέτηση των δημοτών αλλά και την διατήρηση της περιβαλλοντικής φυσιογνωμίας του Δήμου, με έργα προστασίας του περιβάλλοντος, αναπλάσεως χώρων και διαμόρφωση χώρων αναψυχής. Έτσι η πρωτοβουλία του Δήμου Ωραιοκάστρου για τη σύσταση της δημοτικής κοινωφελούς επιχείρησης θα συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη, στην εξοικονόμηση πόρων για τον Δήμο και τους δημότες και γενικότερα θα διευκολύνει το έργο του Δήμου στην αντιμετώπιση και λύση των προβλημάτων, στην εξεύρεση των αναγκαίων πόρων και συνολικά στην εκπλήρωση της αποστολής του. Πέρα από τα παραπάνω, όμως, ο ρόλος του

δήμου και των φορέων του επικεντρώθηκε στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Προσπαθώντας να αποδείξει την κοινωνική του ευαισθησία κινήθηκε στην ανάληψη πρωτοβουλιών σε θέματα κοινωνικής πρόνοιας και ζητήματα που σχετίζονταν με την καθημερινότητα του πολίτη.

Οι σκοποί και οι στόχοι της ΔΗ.Κ.Ε.Ω. περιστρέφονταν γύρω από τους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της οργάνωσης δραστηριοτήτων και παροχής υπηρεσιών στους τομείς της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος, της οργάνωσης δημοτικής συγκοινωνίας, της εκπόνησης και εφαρμογής προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας για την ανάπτυξη της περιοχής και τέλος του σχεδιασμού και της υλοποίησης εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων, καθώς και της συνεργασίας με άλλους φορείς για την συμμετοχή σε αυτά.

Ειδικότερα, όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που στόχευαν στην κοινωνική ανάπτυξη και αναβάθμιση, ο σχεδιασμός, η μελέτη και η υλοποίηση προγραμμάτων και έργων που θα συνέβαλαν στην άσκηση δραστηριοτήτων κοινωνικής ανάπτυξης ήταν βασικοί άξονες της επιχείρησης. Ακόμη η εφαρμογή ή η συμμετοχή σε προγράμματα για τη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή της ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών αφορούν τους σκοπούς της επιχείρησης.

Επίσης η φροντίδα και η παρακολούθηση κατ' οίκον, ατόμων τρίτης ηλικίας, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία γηροκομείου, η λειτουργία Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών, Βρεφοκομείων,

Ορφανοτροφείων και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, η μέριμνα και στήριξη των αστέγων και των οικονομικά αδύνατων δημοτών περιλαμβάνονταν στους σκοπούς της επιχείρησης. Στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, ακόμη, συγκαταλέγονταν ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή η συμμετοχή σε προγράμματα για την ένταξη των παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών, προσφύγων και αθίγγανων στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

Ο εθελοντισμός ήταν ακόμη μια παράμετρος στον τομέα της αλληλεγγύης. Η προώθηση και ανάπτυξη του με την δημιουργία ομάδων εθελοντών, εθελοντικών οργανώσεων και τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης εντασσόταν στο κομμάτι αυτό. Η υλοποίηση ή η συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και προγράμματα για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών ήταν ακόμη ένας από τους βασικούς στόχους της επιχείρησης, όπως και η προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Κέντρου Υποστήριξης της Τοπικής Οικονομίας.

Τέλος, ένας ακόμη στόχος στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης ήταν η συμβολή στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής του Ωραιοκάστρου με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονταν δωρεάν προς τους ανέργους, με στόχο την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή τους για την εξεύρεση απασχόλησης, καθώς και την προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας με τη δημιουργία Δημοτικών Γραφείων Ενημέρωσης για την απασχόληση, σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής.

Σχετικά με τον τομέα της οργάνωσης δραστηριοτήτων και παροχής υπηρεσιών στον τομέα της παιδείας, στους σκοπούς της η επιχείρηση είχε την συντήρηση, καθαριότητα και φύλαξη σχολικών κτιρίων και εγκαταστάσεων, την ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών, την ίδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής, την οργάνωση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων στα σχολεία, την υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών στα σχολεία με άλλα σχολεία της χώρας και της Ε.Ε., καθώς επίσης και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στα σχολεία.

Όσον αφορά στον τομέα των δραστηριοτήτων και της παροχής υπηρεσιών στους τομείς του πολιτισμού και του αθλητισμού, στους άμεσους σκοπούς της επιχείρησης ήταν ο σχεδιασμός, η μελέτη και η υλοποίηση έργων και προγραμμάτων που θα συνέβαλαν στην άσκηση δραστηριοτήτων πολιτιστικής και αθλητικής ανάπτυξης, όπως επίσης η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονταν σε τοπικό επίπεδο, με την δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κλπ., καθώς και η εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.

Σειρά θεματικών που προήγαγαν τον πολιτισμό ανήκαν επίσης στους σκοπούς της ΔΗ.Κ.Ε.Ω. Η προστασία μνημείων, μουσείων, αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής και των εγκαταστάσεών τους, η επισκευή, συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων ή η συμμετοχή σε αυτά, ήταν μερικοί από αυτούς. Ακόμη η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, η

ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού και η έκδοση τοπικής εφημερίδας και διαφόρων εντύπων πληροφόρησης των κατοίκων του Δήμου ενσωματώνονταν στους σκοπούς της επιχείρησης. Όσον αφορά τον τομέα του αθλητισμού, η συντήρηση και διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως δημοτικών γυμναστηρίων, αθλητικών κέντρων και δημοτικών χώρων άθλησης και η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης του μαζικού αθλητισμού και η διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων ήταν στους στόχους της ΔΗ.Κ.Ε.Ω.

Τέλος, στο κομμάτι της οργάνωσης δραστηριοτήτων και παροχής υπηρεσιών στον τομέα του περιβάλλοντος προτεραιότητα της επιχείρησης ήταν η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών, η εφαρμογή μέτρων πρόληψης πυρκαγιών και πυρασφάλειας στο περιαστικό δάσος, η ίδρυση και λειτουργία δημοτικού εργαστηρίου για τα θέματα του περιβάλλοντος, δέσμη μέτρων ανάπλασης και περιβαλλοντικής προστασίας, η δημιουργία και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πληροφόρησης, η προώθηση εναλλακτικών τουριστικών υπηρεσιών (περιβαλλοντικός, οικολογικός τουρισμός κλπ.) και η υλοποίηση περιβαλλοντικών εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗ.Κ.Ε.Ω.

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. υλοποιεί προγράμματα, τα οποία περιστρέφονται γύρω από τους σκοπούς και τους στόχους, που η ίδια η επιχείρηση έχει θέσει και ορίζονται και στην υλικοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας που συντάχθηκε, προκειμένου να προχωρήσει η ίδρυσή της. Ασφαλώς, κάποια από τα προγράμματα έχουν ήδη ολοκληρωθεί, κάποια άλλα διανύουν το στάδιο υλοποίησης και άλλα πάλι δεν έχουν προχωρήσει καν στην φάση υλοποίησης.

Παρακάτω θα αναλυθούν επιμέρους όλα τα προγράμματα. Αρχικά θα αναφερθώ σε αυτά που δεν έχουν μπει σε προγραμματισμό υλοποίησης και εν συνεχεία θα αναλύσω όσα έχουν υλοποιηθεί ή βρίσκονται τώρα στο στάδιο της υλοποίησής τους. Τα στοιχεία και τις πληροφορίες των προγραμμάτων, που μελετώ στην πορεία, τα αντλώ από κείμενα και έγγραφα που σχετίζονται με τα εν λόγω προγράμματα και προέρχονται τόσο από το αρχείο του Δήμου όσο και από κρατικούς φορείς, π.χ. Υπουργεία. Επίσης οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν με τους πληροφορητές μου κατέδειξαν βασικούς άξονες της έρευνας, όπως ακόμη και ο σχετικός δικτυακός τόπος του Δήμου Ωραιοκάστρου εμπλούτισε την κατεύθυνσή της.

4.1 Προγράμματα που δεν βρίσκονται σε στάδιο υλοποίησης

Στην ενότητα αυτή παραθέτω τους τομείς εκείνους, οι οποίοι διατυπώνονται στους σκοπούς και στις δραστηριότητες που η ίδια η επιχείρηση έχει θέσει, χωρίς μέχρι στιγμής να έχουν υλοποιηθεί.

Στην Δημοτική Επιχείρηση λειτουργεί πρόγραμμα Κοινωνικής Μέριμνας για την υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος θα περιλαμβάνονταν η δημιουργία

κέντρου πρόληψης κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών και κέντρου συμβουλευτικής στήριξης των ατόμων που είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Στον, ίδιο ακόμα, τομέα δεν υφίσταται κάποιο κέντρο υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία. Επίσης, αν και στις κατευθύνσεις της ΔΗ.Κ.Ε.Ω. βρίσκεται η ίδρυση και λειτουργία γηροκομείου και ορφανοτροφείου, αυτές οι δράσεις δεν έχουν προς το παρόν υλοποιηθεί. Όπως επίσης, όσον αφορά, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή προγράμματα για την ένταξη παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή του Ωραιοκάστρου.

Σχετικά με την οργάνωση δραστηριοτήτων στον τομέα της παιδείας, δεν έχουν περάσει σε στάδιο υλοποίησης τα πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής. Δεν έχουν γίνει οι διεργασίες και οι μελέτες που απαιτούνται για την ίδρυση και λειτουργία τέτοιων πάρκων, μέσω των οποίων θα έχουν την δυνατότητα νεαρά κυρίως άτομα να γίνουν γνώστες βασικών αρχών της κυκλοφοριακής αγωγής.

Στους στόχους της ΔΗ.Κ.Ε.Ω., όσον αφορά τον τομέα της αλληλεγγύης, συγκαταλέγεται και ο εθελοντισμός. Εντούτοις, δεν έχει καλλιεργηθεί σε μεγάλο βαθμό ως ιδέα και η δράση του περιορίζεται στην δημιουργία Συλλόγου Εθελοντών Περιβάλλοντος και Πρασίνου. Η σύσταση και η ανάπτυξη άλλων οργανώσεων και δικτύων που θα προάγουν το πνεύμα του εθελοντισμού, δεν βρίσκεται σε στάδιο υλοποίησης.

Σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, η διάδοση του εθελοντισμού και η ανάπτυξη δράσεων και ενεργειών που συμβάλλουν στην ανύψωσή του αποτελεί μια ενδιαφέρουσα θεματική. Το ζήτημα δεν μένει μόνο στην δημιουργία εθελοντικών οργανώσεων από τους φορείς της αυτοδιοίκησης, αλλά ξεφεύγει περισσότερο. Οι αυτοδιοικητικοί φορείς έχοντας τα απαραίτητα εφόδια είναι σε θέση να προάγουν αυτό το πνεύμα και να εξάρουν τον εθελοντισμό ως κίνηση που αντικατοπτρίζεται στο κοινωνικό

σύνολο. Μια κίνηση, της οποίας οι δράσεις και τα αποτελέσματα στοχεύουν σε άτομα, ομάδες, φορείς κτλ. που επιζητούν την μέριμνα. Άλλωστε κοινό σημείο τοπικής αυτοδιοίκησης και εθελοντισμού είναι η προσφορά και η συνεισφορά.

Όσον αφορά τον τομέα του περιβάλλοντος, πέρα από την επεξεργασία και την εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων που το αφορούν, δεν έχει προχωρήσει η ίδρυση και λειτουργία δημοτικού εργαστηρίου για τα θέματα του περιβάλλοντος. Τέλος, αν και ο Δήμος Ωραιοκάστρου, λόγω της προνομιακής γεωγραφικής θέσης που κατέχει, αποτελεί πόλο έλξης αρκετών επισκεπτών, εντούτοις δεν έχουν προωθηθεί εναλλακτικές τουριστικές υπηρεσίες (περιβαλλοντικός, οικολογικός τουρισμός), έτσι όπως αναφέρονται στους σκοπούς της επιχείρησης.

4.2 Προγράμματα υλοποιούμενα από την ΔΗ.Κ.Ε.Ω.

Ένα από τα προγράμματα που βρίσκεται σε φάση υλοποίησης είναι αυτό της Κοινωνικής Μέριμνας. Η επιχείρηση εφαρμόζει προγράμματα για την μέριμνα, την υποστήριξη και την φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων, αλλά και για την βελτίωση της ψυχικής υγείας. Η μονάδα κοινωνικής μέριμνας που διαθέτει η ΔΗ.Κ.Ε.Ω., απευθύνεται αποκλειστικά σε άτομα της Τρίτης Ηλικίας. Προσφέρει κατ' οίκον φροντίδα και στηρίζει μοναχικά ηλικιωμένα άτομα και ζευγάρια προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές τους ανάγκες. Αποτελείται από ειδικευμένο προσωπικό (κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές, οικογενειακούς βοηθούς) και προσφέρει κοινωνική εργασία, νοσηλευτική φροντίδα και οικογενειακή βοήθεια. Πέρα από την Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας, αρκετά συχνά διοργανώνονται ειδικές εκδηλώσεις για την υποστήριξη συνανθρώπων που έχουν ανάγκη. Σε αυτά τα πλαίσια συγκεντρώνεται υλική βοήθεια, η οποία προσφέρεται στους

κατοίκους του Δήμου, που έχουν βασικές ανάγκες και στερούνται σημαντικών αγαθών¹⁷.

Στους σκοπούς της ΔΗ.Κ.Ε.Ω. είναι και η ίδρυση και λειτουργία Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών, όπως επίσης και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών. Οι δυο αυτές δομές πρόνοιας λειτουργούν και βρίσκονται υπό την παρακολούθηση της επιχείρησης από το 2006. Πρόκειται για νέα μορφώματα που θεσπίστηκαν στα πλαίσια υλοποίησης του Β' και κυρίως του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Γ' ΚΠΣ αποτελεί χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες, προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων και να αντιμετωπίσει την αποσπασματικότητα και την έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών (Μαγούλιος 2006). Ο Παιδικός Σταθμός απευθύνεται σε ηλικίες 3 έως 5 ετών. Όπως με πληροφόρησε κάποιος υπάλληλος της Δημοτικής επιχείρησης που ασχολείται με τον παιδικό σταθμό, λειτουργεί υπό την καθοδήγηση «έμπειρου επιστημονικού προσωπικού καταρτισμένο με βασικές παιδαγωγικές γνώσεις».

Το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) στεγάζεται σε ειδικά διαμορφωμένο κτίριο¹⁸ και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών. Ο στόχος της λειτουργίας του αναφέρεται στον εσωτερικό του κανονισμό που εξέδωσε η Δημοτική επιχείρηση βασίζεται δε σε οδηγίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, στην επίβλεψη του οποίου ανήκει. Στόχος, λοιπόν, είναι η ευχάριστη και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των

¹⁷ Είναι χαρακτηριστικό ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν παρατηρείται μόνο την περίοδο που οι περισσότεροι φορείς συνηθίζουν να την υλοποιούν, δηλαδή περιόδους εορτών όπως τα Χριστούγεννα. Αντίθετα, εφαρμόζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

¹⁸ Τόσο το κτίριο του Παιδικού Σταθμού, όσο και αυτό του ΚΔΑΠ στεγάζονται σε όμορα κτίρια, εντός συγκροτήματος οικημάτων.

παιδιών μετά τις ώρες του σχολείου, που επιτυγχάνεται με την απασχόλησή τους σε οργανωμένα παιδαγωγικά και ψυχαγωγικά προγράμματα, όπως είναι για παράδειγμα αυτά της γυμναστικής, της μουσικής και της ζωγραφικής, αλλά και σε επιπλέον ομαδικές δραστηριότητες. Παράλληλα εξασφαλίζεται ελεύθερος χρόνος στους γονείς και περισσότερο στις μητέρες. Σε αυτά τα πλαίσια, επίσης, υλοποιείται πρόγραμμα φύλαξης και δημιουργικής απασχόλησης παιδιών κατά την διάρκεια των θερινών διακοπών των σχολείων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά εργαζόμενων μητέρων. Στο πλαίσιο του προγράμματος φύλαξης και δημιουργικής απασχόλησης, οι μαθητές ηλικίας 5 έως 12 ετών, απασχολούνται δημιουργικά σε σειρά δραστηριοτήτων, όπως είναι η ζωγραφική, η μουσική, ο χορός, το θέατρο και το παιχνίδι.

Στον τομέα της αλληλεγγύης, η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού διαφαίνεται στην δημιουργία του Συλλόγου Εθελοντών Περιβάλλοντος και Πρασίνου, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα.

Στην κατεύθυνση της ανάπτυξης συμβουλευτικών δράσεων προς τους ανέργους του Δήμου Ωραιοκάστρου συστάθηκε Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας¹⁹, το οποίο παρέχει την δυνατότητα ευρέσεως εργασίας σε ανέργους, αλλά συγχρόνως και την δυνατότητα ευρέσεως προσωπικού στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Επίσης, μέσω του γραφείου παρέχεται ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματα των εργαζομένων και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων. Επομένως, είναι εμφανής η πρόθεση του δήμου όσον αφορά το «κοινωνικό έργο» που επιθυμεί να επιδείξει, με τα παραπάνω προγράμματα. Βάσει των παραπάνω, η ύπαρξη κινήτρων με κατεύθυνση την στήριξη συγκεκριμένης ευπαθούς, κοινωνικά, ομάδας βρίσκεται στην σφαίρα της κοινωνικής πολιτικής και αποτελεί «κοινωνικό έργο» που γίνεται προς όφελος ομάδας πολιτών.

¹⁹ Το Γραφείο ευρέσεως εργασίας στεγάζεται εντός του δημαρχιακού μεγάρου.

Σχετικά με τον τομέα της παιδείας, στους σκοπούς της Δημοτικής Επιχείρησης συγκαταλέγεται η οργάνωση δραστηριοτήτων και η παροχή υπηρεσιών, όπως και η συντήρηση και η καθαριότητα σχολικών κτιρίων και εγκαταστάσεων, κάτι που υλοποιεί τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες κάθε έτους, με το πέρας της σχολικής χρονιάς. Ακόμη η Δημοτική Βιβλιοθήκη απευθύνεται στο αναγνωστικό κοινό του Ωραιοκάστρου και όχι μόνο. Αρχικά η λειτουργία της περιοριζόταν στους χώρους του δημαρχιακού μεγάρου, το πλήθος όμως των βιβλίων και των αναγνωστών έκανε επιτακτική την εξεύρεση χώρου, σύγχρονου και λειτουργικού. Έτσι την παρούσα στιγμή η βιβλιοθήκη στεγάζεται σε διαφοροποιημένο χώρο, φιλοξενώντας αρκετούς τόμους βιβλίων και αποκτώντας τον χαρακτήρα της δανειστικής βιβλιοθήκης.

Στον τομέα του πολιτισμού, η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. έχει προχωρήσει στην ίδρυση του Ιστορικού-Λαογραφικού Μουσείου Ωραιοκάστρου. Ο στόχος της λειτουργίας του, όπως αναφέρεται στον σχετικό δικτυακό τόπο και επισημαίνει και η υπεύθυνη του Μουσείου, είναι η ανασύσταση της τοπικής ιστορίας. Προσβλέπει με αυτόν τον τρόπο στην ανάδειξη και την προστασία του τοπικού πολιτισμού. Αυτό επιτυγχάνεται με την συλλογή αντικειμένων, αλλά και πληροφοριών. Εκτός από τη συλλογή εκθεμάτων, οι υπεύθυνοι έχουν προχωρήσει στην δημιουργία ενός αρχείου προφορικών μαρτυριών. Σε αυτήν την «Τράπεζα μνήμης», όπως την αποκαλούν, κατατίθενται ηχογραφημένες και βιντεοσκοπημένες αφηγήσεις ζωής με σκοπό την διάσωση της ζωντανής μνήμης του τόπου. Παράλληλα έχει γίνει η συλλογή εγγράφων, τα οποία χρονολογούνται από το 1907, από ιερούς ναούς, σχολεία, εκκλησίες, συλλόγους κ.α. Στον τομέα αυτό απασχολούνται άτομα που διαθέτουν γνώσεις πάνω σε ιστορικά και λαογραφικά αντικείμενα. Κατά τους αρμόδιους το αρχειακό, οπτικοακουστικό και φωτογραφικό υλικό θα αποτελέσει την βάση για την δημιουργία ενός φιλμ-ντοκιμαντέρ, που θα προωθηθεί για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Ακόμη, στα δρώμενα του Ωραιοκάστρου αλλά και πέρα από τα γεωγραφικά του όρια εντοπίζεται η θεατρική ομάδα ενηλίκων και παιδών του Δήμου. Η ομάδα συμμετέχει σε πολιτιστικά φεστιβάλ, όπου και έχει αποσπάσει πλήθος βραβείων και διακρίσεων. Για παράδειγμα, στον Διαγωνισμό Περιφερειακών Θεατρικών Ομάδων στην Καρδίτσα το 2007 κατέκτησε την 1^η θέση, όπως επίσης και στο Φεστιβάλ Θεατρικών Ομάδων του Δήμου Νεάπολης απέσπασε τιμητική διάκριση κ.α. Επίσης στα πλαίσια της επιχείρησης έχει συσταθεί η φιλαρμονική ορχήστρα, η οποία συμμετέχει σε εκδηλώσεις εντός και εκτός του δήμου, εθνικές ή τοπικές εορτές και η εικαστική ομάδα με την διδασκαλία μαθημάτων ζωγραφικής, γλυπτικής, κατασκευής κοσμημάτων κτλ., τα μέλη της οποίας παρουσιάζουν τα έργα τους σε εκθέσεις και φεστιβάλ εικαστικής τέχνης. Να σημειωθεί ότι κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες έχουν φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Χαρακτηριστικά, τα έσοδα από εκθέσεις κοσμημάτων και πινάκων δίνονται για φιλανθρωπικούς σκοπούς σε σωματεία (παιδιών, αναπήρων κτλ.).

Τέλος ενεργό είναι και το τμήμα εκμάθησης παραδοσιακών χορών και λαϊκού πολιτισμού. Το πολιτιστικό, αυτό, τμήμα έχει ως σκοπό την εκμάθηση παραδοσιακών χορών από όλες τις γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας. Τα χορευτικά τμήματα συμμετέχουν σε διάφορα φεστιβάλ παραδοσιακών χορών, τα οποία κατά καιρούς οργανώνονται, καθώς και σε διεθνή φολκλορικά φεστιβάλ στο εξωτερικό. Στόχος είναι να γίνει καταγραφή του λαϊκού πολιτισμού του Δήμου Ωραιοκάστρου, με βάση την καταγωγή των κατοίκων (Πόντιοι, Θρακιώτες, Βλάχοι, Σαρακατσάνοι, Κρητικοί, Μικρασιάτες, Ντόπιοι κ.α.), των ηθών, εθίμων και των παραδοσιακών τραγουδιών. Παράλληλα γίνεται καταγραφή των λαϊκών πανηγυριών και συγκεντρώνεται φωτογραφικό υλικό από λαϊκά δρώμενα (πανηγύρια, γάμους κτλ.), ώστε να εκδοθεί ένα βιβλίο, στο οποίο θα αποτυπώνονται στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού των κατοίκων του Ωραιοκάστρου.

Στα πλαίσια του πολιτισμού επίσης, η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. υλοποιεί δράσεις που σχετίζονται με την προστασία μνημείων και αρχαιολογικών χώρων. Υπό την προστασία της βρίσκεται συγκεκριμένη περιοχή στον οικισμό Παλαιοκάστρου, όπου πρόσφατα κατά την διαδικασία εργασιών για την ανέγερση οικήματος, ανακαλύφθηκε αρχαία έπαυλη που χρονολογείται από την ύστερη Αρχαιότητα και συγκεκριμένα τον 5^ο αι. μ.Χ. Η διάσωση και ανάδειξη μορφωμάτων του αρχαίου πολιτισμού, αποτελεί μέρος των δράσεων του δήμου για την ανασύνθεση του ιστορικού παρελθόντος. Ακόμη η επιχείρηση έχει προχωρήσει στην επισκευή και συντήρηση του ιστορικού σχολικού κτιρίου στον ίδιο οικισμό με παράλληλη λειτουργία του ως σχολική μονάδα. Ακόμη στο πολιτιστικό κομμάτι συναντάται και η διοργάνωση συναυλιών και γενικότερων πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνει η επιχείρηση με την συμμετοχή και άλλων φορέων, κυρίως των σχολείων του δήμου.

Στον τομέα του αθλητισμού η Δημοτική Επιχείρηση προωθεί και εφαρμόζει προγράμματα ενίσχυσης του μαζικού αθλητισμού υπό την αιγίδα και την χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, καθώς επίσης διοργανώνει αθλοπαιδιές με την συμμετοχή του νεανικού πληθυσμού του Ωραιοκάστρου. Επίσης, ως άμεση προτεραιότητα που υλοποιεί η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. είναι η συντήρηση και διαχείριση των αθλητικών εγκαταστάσεων (γυμναστήρια, αθλητικά κέντρα, δημοτικοί χώροι άθλησης) που βρίσκονται στα όρια του δήμου.

Όσον αφορά τον τομέα του περιβάλλοντος, η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. έχει προχωρήσει σε δράσεις σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και την ευαισθητοποίηση της περιβαλλοντικής συνείδησης της τοπικής κοινωνίας. Ο Δήμος Ωραιοκάστρου όντας ένας δήμος με έντονο φυσικό κάλλος και δασικό πλούτο απειλείται από φαινόμενα πυρκαγιών κυρίως κατά τις περιόδους έντονων καιρικών φαινομένων. Έτσι η Δημοτική Επιχείρηση εφαρμόζει μέτρα πρόληψης πυρκαγιών και πυρασφάλειας στο περιαστικό δάσος καθώς

και μέτρα ανάπλασης και γενικότερης περιβαλλοντικής προστασίας. Ακόμη η επιχείρηση εφαρμόζει προγράμματα «υιοθεσίας πάρκων και παιδικών χαρών», που στόχο έχουν την ανάδειξη των χώρων πρασίνου σε τόπους αναψυχής και εκδηλώσεων, όπως επίσης προτάσσει και το θέμα της ανακύκλωσης υλικών, ακόμη και ηλεκτρικών συσκευών. Τέλος, η δημιουργία Τεχνητής Λίμνης στα όρια του δήμου συγκαταλέγεται στις δράσεις, σχετιζόμενες με το περιβάλλον.

Από την παραπάνω παρουσίαση των προγραμμάτων αναδεικνύεται η ιεράρχηση που γίνεται από την επιχείρηση ως προς τους τομείς δράσεων. Από τα όσα αναφέρθηκαν προσπάθησα να κάνω μια ταξινόμηση στην βάση των στόχων που η ΔΗ.Κ.Ε.Ω. έχει θέσει. Είναι προφανής η βαρύτητα και η σπουδαιότητα που η επιχείρηση δίνει σε τομείς που επηρεάζουν άμεσα την ζωή των δημοτών. Πρώτος εμφανίζεται ο τομέας της κοινωνικής πρόνοιας, ο τομέας δηλαδή που σχετίζεται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Η άσκηση, λοιπόν, της κοινωνικής πολιτικής είναι στις άμεσες προτεραιότητες της επιχείρησης. Στη συνέχεια είναι το πεδίο των πολιτιστικών δράσεων και η ανάδειξη και προώθηση στοιχείων του τοπικού πολιτισμού μέσω θεσμοθετημένων οργάνων, όπως ο Πολιτιστικός Οργανισμός. Έτσι, στα πλαίσια αυτά είναι εμφανής η ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων που αφορούν τον λαϊκό πολιτισμό. Τρίτον, παρατηρούμε την ενίσχυση των δραστηριοτήτων που αφορούν τον τομέα του αθλητισμού, τόσο στα έργα υποδομής όσο και στην διοργάνωση προγραμμάτων και τέλος εμφανίζεται ο τομέας του περιβάλλοντος.

5. Κοινωνική πολιτική-Ανάπτυξη-Πολιτισμός: Μια θεωρητική επισκόπηση

Στο σημείο αυτό θα επιχειρήσω να κάνω μια σύνδεση των όσων αναλύθηκαν στην αρχή σχετικά με την Ε.Ε. και των θεματικών που αναφέρθηκαν στη συνέχεια. Οι άξονες που θα ασχοληθώ παρακάτω αφορούν την κοινωνική πολιτική, την ανάπτυξη και τον πολιτισμό. Η σύνδεση αυτών θα γίνει στην βάση της επιχειρηματολογίας για την Ε.Ε., που αναπτύχθηκε στην πρώτη ενότητα.

Είναι εμφανές ότι τα προγράμματα που υλοποιεί η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Ωραιοκάστρου, επικεντρώνονται στην διαμόρφωση της «καθημερινότητας των πολιτών». Σε όλα διαφαίνονται αντιλήψεις όχι μόνο του συγκεκριμένου φορέα αυτοδιοίκησης, αλλά γενικότερα των πολιτικών θεσμών για την διαμόρφωση του «καθημερινού πλαισίου ζωής των πολιτών». Αυτό φαίνεται τόσο στις εξαγγελίες και στις διακηρύξεις των αιρετών, όσο και σε κείμενα (π.χ. Χατζηπαντελής:2002).

Σύμφωνα με το Χατζηπαντελή (2002), οι παρεμβάσεις που γίνονται σε ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των δημοτών βρίσκονται στην κορυφή των προτεραιοτήτων. Κατά την άποψή του, αυτό είναι εύλογο, καθώς «ιδιαίτερη σημασία αποδίδουν οι ίδιοι οι πολίτες σε θέματα καθημερινότητας, τα οποία τους αφορούν άμεσα και καθορίζουν τον τρόπο και την ποιότητα ζωής κάθε περιοχής. Σχεδόν τρία τέταρτα των πολιτών συμφωνεί ότι πρέπει να «ξεκινήσουμε από τα μικρά καθημερινά προβλήματα». Για τα δυο τρίτα των πολιτών τα έργα που εκτελούνται είναι περισσότερο «έργα βιτρίνας», με σκοπό την προσωπική προβολή και όχι την επίλυση των προβλημάτων της περιοχής».

Έτσι και στην περίπτωση της συγκεκριμένης Δημοτικής επιχείρησης βαρύτητα δίνεται σε ευαίσθητους κοινωνικά τομείς, που

σχετίζονται με την ευημερία των δημοτών. Συνεπώς, η κοινωνική πολιτική που ασκείται εκ μέρους της επιχείρησης είναι ο βασικότερος στόχος και το σημαντικότερο πεδίο δραστηριοτήτων τόσο στο καταστατικό όσο και στην πρακτική της επιχείρησης. Η κοινωνική πρόνοια, στην οποία εντάσσονται η εφαρμογή δράσεων (π.χ. συγκέντρωση υλικής βοήθειας για συνδημότες) και η δημιουργία υποστηρικτικών δομών (π.χ. ίδρυση και λειτουργία μονάδας Κοινωνικής Μέριμνας, ΚΔΑΠ) βρίσκεται στο ιεραρχημένο σύστημα προτεραιοτήτων της επιχείρησης. Έτσι, ο ευαίσθητος τομέας της κοινωνικής πολιτικής αναδεικνύεται στον βασικό τομέα όσον αφορά την λήψη αποφάσεων, αλλά πολύ περισσότερο την εξεύρεση πόρων.

Ως εκ τούτου, η διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών για την ομαλή διαβίωση των πολιτών, αναδεικνύεται σε έναν από τους πλέον βασικούς άξονες του Δήμου. Ο δήμος μέσα από ένα «συνονθύλευμα μέτρων κοινωνικής πολιτικής»²⁰ που εφαρμόζει, επιχειρεί να συνθέσει την «καθημερινότητα» των κατοίκων του με όλα αυτά τα στοιχεία τα οποία δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του Ωραιοκάστρου ως μιας «σύγχρονης Ευρωπαϊκής πόλης»²¹. Ο τρόπος κατά τον οποίο η πολιτική λαμβάνει υπόψη τους βιολογικούς παράγοντες έτσι ώστε να διαμορφώσει την ζωή των δημοτών αποτυπώνεται στην, από μέρους της διοίκησης, άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Όπως επισημαίνει η Αθηνά Αθανασίου (2003), κατά τον Foucault η έννοια της βιοπολιτικής, δηλαδή η «συναρμολόγηση πρακτικών λόγου, θεσμικών συμβάσεων και φαντασιακών επενδύσεων καθιστούν την διαχείριση της ζωής αντικείμενο συστηματικού πολιτικού ελέγχου».

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η δημόσια πολιτική παίζει έναν σημαντικό, αλλά ταυτόχρονα έμμεσο ρόλο στην διαμόρφωση μιας μαζικής κοινωνίας. Εξετάζοντας την πολιτική γίνεται απαραίτητο να ακολουθήσουμε τις διαδικασίες εκείνες που συνδέουν πρωταγωνιστές-οργανισμούς-θεσμούς. Έχει ενδιαφέρον να δούμε

²⁰ Όρος που χρησιμοποιεί η Μαριάννα Κανδύλη για το δημογραφικό πρόβλημα.

²¹ «Λογοδοσία Δημάρχου για το έτος 2007», 30 Ιουνίου 2008

τον τρόπο, με τον οποίο τα τρία αυτά στοιχεία συνδέονται μεταξύ τους την ίδια στιγμή που υπάρχει χωρική απόσταση. Είναι εμφανές ότι στην περίπτωση μας άτομα-προγράμματα-θεσμικοί παράγοντες συνδέονται μεταξύ τους, ακόμη και όταν δεν βρίσκονται στο ίδιο για εμάς εθνογραφικό πεδίο. Η διαμόρφωση, όμως, συνθηκών και καταστάσεων που έχουν ως στόχο την εναρμονισμένη διαβίωση των ατόμων είναι η κοινή τους κατεύθυνση. Μέσω, λοιπόν, της μελέτης αντιλαμβανόμαστε τον τρόπο με τον οποίο διαφορετικοί, οργανωτικά, κόσμοι αλληλοσυνδέονται διαμέσου τόπου και χρόνου.

Είναι χαρακτηριστικό και συνάμα ενδιαφέρον το πώς ο επιστημονικός λόγος των πολιτικών επιστημών ενσωματώνεται στις πρακτικές των κρατικών θεσμικών φορέων, αλλά και στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτό που τους παρέχει είναι το «γλωσσάρι» για την υλοποίηση πρακτικών σε τοπική κλίμακα με την αναγνώριση της ακαδημαϊκής αυθεντίας.

Από όλα τα παραπάνω (προγράμματα, δράσεις κτλ.) ο φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης που μελετήθηκε, ο δήμος επιχειρεί να πετύχει συγκεκριμένα αποτελέσματα. Μέσα από την ίδρυση του Ιστορικού-Λαογραφικού Μουσείου, την «Τράπεζα Μνήμης», την συλλογή υλικού και εκθεμάτων, όπως είδαμε παραπάνω, παρατηρούμε τη σημασία που αποδίδει ο δήμος στην διάσταση του «παρελθόντος». Η ανασύσταση της τοπικής ιστορίας, στην οποία στοχεύει, δεν είναι μονοδιάστατη. Το τοπικό «παρελθόν» και κατ' επέκτασιν το εθνικό «παρελθόν» αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Αντιλαμβανόμαστε ότι ο δήμος με κάθε τρόπο, όπως με την ίδρυση του Ιστορικού-Λαογραφικού Μουσείου, αναδεικνύει αυτά τα στοιχεία και ενισχύει την σχέση τοπικού-εθνικού παρελθόντος. Η συλλογή πληροφοριών και υλικών αντικειμένων από άτομα που συνδέονται με κοινή, και όχι μόνο, τοπική καταγωγή καταδεικνύει την πρόθεση του δήμου να αναδιαμορφώσει την τοπική ιστορία και το τοπικό παρελθόν. Συνεπώς, κατανοούμε την σημασία που αποδίδεται, σε αυτό το σημείο, στα στοιχεία του τοπικού-εθνικού παρελθόντος.

Άλλωστε η σχέση αυτή εκφράζει και εμπεριέχει καταστάσεις, οι οποίες πολλές φορές βρίσκονται στο πλαίσιο συγκεκριμένων κατευθύνσεων. Η συγκρότηση του παρελθόντος, που εντοπίσαμε παραπάνω, και ο τρόπος διαχείρισης του είναι ένα ζήτημα που επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Η αναδιαμόρφωση της τοπικής ιστορίας και η αποτύπωση των στοιχείων που την χαρακτηρίζουν έχει ιδιαίτερη σημασία. Αυτό, όμως που πρέπει να επισημανθεί περισσότερο είναι το σύνολο των πρακτικών που εφαρμόζεται από τους φορείς έτσι ώστε τα τοπικά «μέρη» να αποτελούν συνιστώσα του εθνικού «όλου»²².

Τα στοιχεία εντοπιότητας που φέρει η τοπική ιστορία χαράσσουν και εμπλουτίζουν την πολιτισμική του πορεία δημιουργώντας πλέον μια νέα θεώρηση του παρελθόντος. Τα κοινά στοιχεία – υλικά τεκμήρια και βιώματα – που συνδέουν τους κατοίκους ενός τόπου σχετίζονται και με εθνικά στοιχεία. Όπως αναφέρει η Ελευθερία Δέλτσου στο άρθρο της «Ο 'ιστορικός τόπος' και η σημασία της 'παράδοσης' για το έθνος-κράτος», είναι ενδιαφέρον το πώς στα έθνη-κράτη η «παράδοση» αποτελεί μια εκδοχή του παρελθόντος, που συνδέει τα μέλη τους, δείχνοντας πώς συνδέεται η κοινή τους καταγωγή και η κοινή τους εμπειρία με μια συγκεκριμένη περιοχή, την πατρίδα. Το έθνος, λοιπόν, κάνοντας χρήση του παρελθόντος προσδιορίζει την ύπαρξή του. Όπως, άλλωστε έχουν υποστηρίξει ο Herzfeld (2002) και η Κυριακίδου-Νέστορος (1978) για την περίπτωση του ελληνικού κράτους, το παρελθόν υπήρξε για το νεοσύστατο ελληνικό κράτος το μέσο απόδειξης της εθνικής ανεξαρτησίας και κυριαρχίας του.

²² Σύμφωνα με την καθηγήτρια Διδακτικής της Ιστορίας Μαρίας Ρεπούση, η καθιέρωση ενός κοινού εθνικού γίνεσθαι προσπερνά τους τόπους και επιβάλλει μια ενιαία στο πλαίσιο του έθνους-κράτους θεώρηση του παρελθόντος. Η ιστορία του έθνους-κράτους, η εθνική, υπηρετεί την ομογενοποίηση των πληθυσμών, ενώ αντίθετα η τοπική ιστορία θεωρείται ύποπτη για έναν πολιτισμικό και ιστορικό πλουραλισμό που αντιστρατεύεται την εθνική ενότητα. Όσο περισσότερο ένας τόπος διαθέτει υλικά τεκμήρια για να αποδείξει την ύπαρξή του στη μακρά διάρκεια του εθνικού χρόνου, τόσο τεκμαίρεται το δικαίωμά του στο νεοελληνικό παρόν.

Με την δημιουργία θεατρικής ομάδας και την συμμετοχή της σε πολιτιστικά φεστιβάλ, την σύσταση φιλαρμονικής ορχήστρας και εικαστικής ομάδας είναι ορατό το πνεύμα του «υψηλού πολιτισμού» που καλλιεργείται. Μέσα από πλήθος δραστηριοτήτων ο δήμος προάγει και επιδιώκει την δημιουργία ενός επιπέδου πολιτισμού, που για τον Pierre Bourdieu αποτελεί «high culture». Συνεπώς συμπεραίνουμε ότι σε αυτό το σημείο είναι έντονο το στοιχείο της διάκρισης, αλλά ο Δήμος προωθεί το σύνολο των μορφωμάτων που αποτελούν τον «υψηλό πολιτισμό», εξαιτίας των «υψηλών χαρακτηριστικών» που ενυπάρχουν. Άλλωστε όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός στον οποίο έχει κανείς πρόσβαση σε αυτό που αποκαλείται «υψηλός πολιτισμός», τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αποκτήσει περαιτέρω πρόσβαση σε αυτόν. Έτσι αυτό που παρατηρούμε είναι ότι η εκπαίδευση αντί να αμβλύνει και να εξαλείφει τις διαιρέσεις σε ταξικό επίπεδο, στην πραγματικότητα αυτό που κατορθώνει είναι να συντελεί στην αναπαραγωγή τους, έτσι όπως περιγράφηκε παραπάνω. Ο Bourdieu, άλλωστε έδειξε τη σύνδεση ανάμεσα στα πολιτισμικά αγαθά και στην δημιουργία των κοινωνικών τάξεων. Έτσι, η κατανάλωση πολιτισμικών αγαθών, τα διάφορα είδη προτιμήσεων και επιλογών, στα οποία καταφεύγουν άτομα στον τομέα της κουλτούρας παίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς την διαμόρφωση των κοινωνικών τάξεων. Με άλλα λόγια, μέσω του πολιτισμού είναι εφικτή η όποια «διαφοροποίηση» των ατόμων, αλλά και η αναγνώριση του πολιτισμού ως πολιτιστικού κεφαλαίου. Τα ποικίλα πολιτισμικά μορφώματα, που αναφέρθηκαν παραπάνω, όπως η γλυπτική, η ζωγραφική κ.α. ανάγουν τον πολιτισμό σε ένα άλλο επίπεδο. Το επίπεδο αυτό προϋποθέτει την κατοχή γνώσης και εκπαίδευσης για την κατανόηση και ερμηνεία του. Κατά αυτόν τον τρόπο, η έννοια της κουλτούρας «ρυθμίζει» την οριοθέτηση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

Μέσα από το τμήμα εκμάθησης παραδοσιακών χορών και λαϊκού πολιτισμού, που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα,

παρατηρούμε ότι η κατασκευή της «τοπικότητας» στην περίπτωση του Δήμου Ωραιοκάστρου δεν αποτελεί μια μονόδρομη διαδικασία. Η σύνθεσή της γίνεται μέσα από ένα σύνολο «τοπικοτήτων». Όπως παρατηρούμε, η εμφάνιση πολλαπλών καταγωγών, φέρνει στην επιφάνεια πολιτισμικά στοιχεία, τα οποία κατάλληλα επεξεργασμένα αναδεικνύουν πτυχές του λαϊκού πολιτισμού του δήμου. Έτσι, η εκμάθηση, για παράδειγμα, παραδοσιακών χορών αποκτά μεγάλη σημασία και η προσφορά τους είναι ουσιαστική, καθώς αποτελούν μέσο έκφρασης και διαπραγμάτευσης των πολιτισμικών ταυτοτήτων των ατόμων.

Σε όλα όσα αναφέρθηκαν, διαφαίνονται αντιλήψεις, όχι μόνο του συγκεκριμένου φορέα τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά γενικότερα των κρατικών-πολιτικών θεσμών για την διαμόρφωση του καθημερινού πλαισίου ζωής των πολιτών. Η εκπόνηση προγραμμάτων, η παροχή χρηματοδοτήσεων και ενισχύσεων πάσης φύσεως πλαισιώνουν τις πολιτικές που προωθούνται τόσο από τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και από τους μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω της αξιοποίησης των πόρων, μέσω της ενίσχυσης πρωτοβουλιών, μέσω των αναπτυξιακών διεργασιών, μέσω μιας γενικότερης πολιτικής για την ενδυνάμωση των περιφερειών εξάγονται σημαντικά συμπεράσματα. Το σύνολο των πρακτικών των εκάστοτε φορέων (θεσμικών, αναπτυξιακών κτλ.) δεν χαρακτηρίζεται ως ορθολογικό και ουδέτερο. Ενέχει στοιχεία ιδεολογικής χροιάς, τα οποία μέσω διαφόρων αξόνων μετατοπίζονται προς ορισμένες κατευθύνσεις και τίθενται υπό επεξεργασία. Συνεπώς, μέσα από την άσκηση πολιτικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης προωθείται η ενσάρκωση ενός οράματος, που δεν είναι άλλο από την διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου Αθηνά. 2003, «*Η πειθαρχία της συνέχειας: Σώμα, Χρόνος και Βιοπολιτική στην Ελλάδα σήμερα*», Σύγχρονα Θέματα, σσ. 45-52

Βεονόπουλος Κώστας. 1989, «*Σύνθεση των Συζητήσεων*» στο *Κριτική και Εγκώμιο των Θεωριών Ανάπτυξης*, Forum των Δελφών-3, Εξάντας, σσ. 51-203

Γκέφου-Μαδιανού Δήμητρα. 1999, «*Πολιτισμός και Εθνογραφία. Από τον Εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*», Ελληνικά Γράμματα

Δέλτσου Ελευθερία. 1995, «*Ο "ιστορικός τόπος" και η σημασία της "παράδοσης" για το έθνος κράτος*», Εθνολογία, σσ. 107-126

Δέλτσου Ελευθερία. 2000, «*Η οικοτουριστική ανάπτυξη και ο προσδιορισμός της φύσης και της παράδοσης: παραδείγματα από τη Βόρεια Ελλάδα*», στο Β. Νιτσιάκος, Χ. Κασίμης (επιμ.), *Ο Ορεινός Χώρος της Βαλκανικής: Συγκρότηση και Μετασχηματισμοί*, Πλέθρον / Δήμος Κόνιτσας, σσ. 231-248

Ζορμπά Μυρσίνη. 2004, «*Πολιτισμός*» στο Ζορμπά Μυρσίνη, *Από τα Εξάρχεια στις Βρυξέλλες, Οδυσσέας*

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. 2008, «*Η πρόκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης*», ΚΕΔΚΕ

Κανδύλη Μαριάνα. 1994, «*Σχόλιο για το δημογραφικό πρόβλημα*», Δίνη φεμινιστικό περιοδικό, σσ. 144-148

Κυριακίδου-Νέστορος Άλκη. 1978, «*Η θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική Ανάλυσις*», Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας

Μανούλιος Γιώργος. 2006, «*Οικονομοτεχνικές Μελέτες Εθνικών και Ευρωπαϊκών Χρηματοδοτικών Προγραμμάτων. Θεωρία και Πράξη*», εκδ. Σφακιανάκη, σσ.84-86

Τσακαλίδης Αδάμ. 1998, «*Η ιστορία του Ωραιοκάστρου*», Δήμος Ωραιοκάστρου

Τσαντάκης Μανώλης, 2003, «Ο ρόλος των αναπτυξιακών εταιρειών», ΤΟΠΟΣ, σσ. 189-192

Υπουργείο Εσωτερικών Διυόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. 1995, «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας. (Π.Δ. 410/95, ΦΕΚ Α' 231)», ΕΕΤΑΑ

Υπουργείο Εσωτερικών Διυόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. 2006, «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006, ΦΕΚ Α' 114/8.6.2006)». ΕΕΤΑΑ

Χατζηπαντελής Θεόδωρος, 2002, «Τοπική Αυτοδιοίκηση στον 21^ο αιώνα: Σύγχρονα προβλήματα και προοπτικές», ΚΕΔΚΕ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abeles Marc. 2000, «*Virtual Europe*» στο Irene Bellier, Thomas Wilson (eds), *An Anthropology of the European Union: Building, Imagining and Experiencing the New Europe*, Berg, σσ.31-52

Bellier Irene & Wilson Thomas. 2000, «*Building, Imagining and Experiencing Europe: Institutions and Identities in the European Union*» στο Irene Bellier, Thomas Wilson (eds), *An Anthropology of the European Union: Building, Imagining and Experiencing the New Europe*, Berg, σσ. 1-27

Boissevain Jeremy. 1975, «*Introduction: Towards a Social Anthropology of Europe*», στο Jeremy Boissevain και John Friedl (eds), *Beyond the Community: Social Process in Europe*, Hague, σσ. 9-17

Borneman John & Fowler Nick. 1997, «*Europeanisation*», *Annual Review of Anthropology* 26:487-514

Escobar Arturo. 1995, «*Encountering Development: The Making and unmaking of the Third World*», Princeton University Press, σσ. 102-153

Herzfeld Michael. 2002, «*Πάλι δικά μας. Λαογραφία, Ιδεολογία και η Διαμόρφωση της σύγχρονης Ελλάδας*», Αλεξάνδρεια

McGrew Anthony. 2003, «*Μια Παγκόσμια κοινωνία*» στο Stuart Hall, David Held, Anthony McGrew, *Η νεωτερικότητα σήμερα*, Σαββάλας, σσ. 99-172

Shore Cris. 1997, «*Governing Europe: European Union Audiovisual Policy and the Politics of Identity*» στο Cris Shore & Susan Wright (eds), *The Anthropology of Policy*, Routledge

Shore Cris & Wright Susan. 1997, «*Policy: A new field of Anthropology*» στο Cris Shore & Susan Wright (eds), *Anthropology of Policy. Critical Perspectives on governance and power*, Routledge, σσ. 3-33

Shore Cris. 2000. «*Building Europe. The cultural politics of European Integration*», Oxford: Routledge

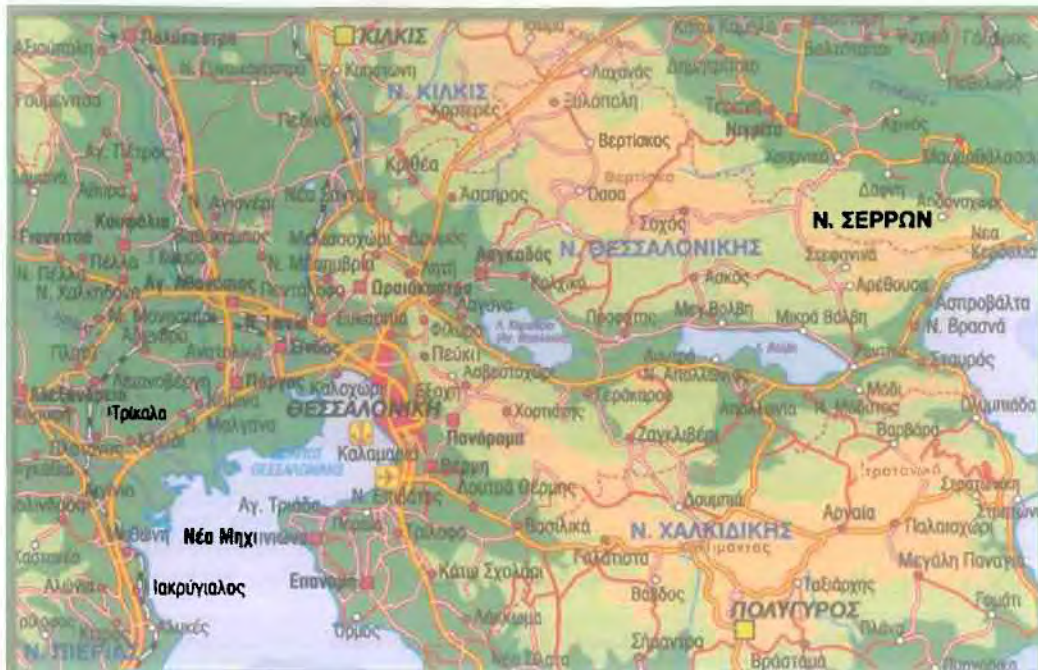
Thompson Paul. 2002, «*Φωνές από το Παρελθόν. Προφορική Ιστορία*», Πλέθρον, σσ. 273-298

Wilson Thomas. 2000, «*Agendas in conflict: Nation, State and Europe in the Northern Ireland Borderlands*» στο Irene Bellier, Thomas Wilson (eds), *An Anthropology of the European Union: Building, Imagining and Experiencing the New Europe*, Berg, σσ. 137-158

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- Δήμος Ωραιοκάστρου: www.oraiokastro.gr
- Ευρωπαϊκή Ένωση: www.europa.eu
- Επιτροπή των Περιφερειών: www.cor.europa.eu

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Χάρτης του Νομού Θεσσαλονίκης, όπου απεικονίζεται ο Δήμος Ωραιοκάστρου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

2. Χάρτης Ο.Τ.Α. του Νομού Θεσσαλονίκης (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

3. Απεικονίζονται οι απογραφές που έχουν πραγματοποιηθεί στον Δήμο Ωραιοκάστρου. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ο πραγματικός αριθμός των κατοίκων του Δήμου Ωραιοκάστρου σήμερα ξεπερνά τους 35.000 κατοίκους (γράφημα από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

4. Πανοραμική άποψη του Ωραιοκάστρου.

6. Είσοδος των εγκαταστάσεων, όπου στεγάζονται ο Παιδικός Σταθμός της Δημοτικής Επιχείρησης και το ΚΔΑΠ, όπως ήταν παλαιότερα (φωτο. από το βιβλίο του Αδάμ Τσακαλίδη «Η ιστορία του Ωραιοκάστρου»)

7. Τα κτίρια όπου στεγάζονται σήμερα ο Παιδικός Σταθμός της Δημοτικής Επιχείρησης και το ΚΔΑΠ (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

8. Το Κολυμβητήριο του Δήμου Ωραιοκάστρου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

9. Το «ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΕΙΟ» Δημοτικό Γυμναστήριο Ωραιοκάστρου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

10. Αναδάσωση που πραγματοποίησε ο Σύλλογος Εθελοντών Περιβάλλοντος και Πρασίνου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

11. Ο θεσμός της υιοθεσίας των πάρκων (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

12. Η ανάδειξη πάρκων και πρασίνου είναι στους σκοπούς της Δημοτικής Επιχείρησης Ωραιοκάστρου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

13. Ένα από τα πάρκα που αναδεικνύει η Δημοτική Επιχείρηση (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

14. Τα κτίρια όπου στεγάζονται η Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας και η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ωραιοκάστρου (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).

15. Η Τεχνητή Λίμνη Ωραιοκάστρου στην περιοχή Καλόγερος (φωτο. από την ιστοσελίδα του Δήμου Ωραιοκάστρου).